

**Expunere de motive la măsurile Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în
Comunicații privind piețele relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor de
voce la puncte mobile**

Cuprins

Capitolul I Introducere	4
1.1. Cadrul legislativ. Scopul demersului de identificare și analiză a piețelor corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile, în rețelele publice mobile de telefonie	4
1.2. Considerații cu privire la metodologia utilizată pentru identificarea și analiza piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile	7
Capitolul II Piața serviciilor de telefonie la puncte mobile	9
2.1. Principalii indicatori de caracterizare a pieței cu amănuntul a serviciilor de telefonie la puncte mobile din România	9
Capitolul III Piețele relevante de gros corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețelele publice de telefonie	17
3.1. Descrierea serviciilor analizate la nivelul pieței de gros și a serviciilor corespunzătoare la nivelul pieței cu amănuntul. Delimitarea și definirea segmentelor de rețea corespunzătoare serviciilor de origine, tranzit și terminare a apelurilor de voce în rețelele publice de telefonie în vederea furnizării de servicii de apeluri de voce la puncte mobile	17
3.2. Volumele de trafic și veniturile aferente din servicii de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețelele publice de telefonie. Evoluții în perioada 2018 – 2022.	19
3.3. Identificarea pieței relevante a produsului	20
<i>3.3.1. Analiză de substituibilitate între serviciile de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețelele publice de telefonie, indiferent de tehnologia utilizată – 2G, 3G, 4G, 5G sau alte tehnologii</i>	<i>20</i>
<i>3.3.2. Analiză de substituibilitate între serviciile de terminare a apelurilor de voce la puncte fixe furnizate de operatorii de rețele publice de telefonie mobilă și serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile</i>	<i>21</i>
<i>3.3.3. Analiză de substituibilitate între serviciile de terminare a apelurilor la numere nongeografice utilizate pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile de tipul „oricine către oricine” și serviciile de terminare a apelurilor la numere pentru servicii cu valoare adăugată</i>	<i>22</i>
<i>3.3.4. Analiza constrângerilor indirecte de ordin concurențial asupra tarifelor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile</i>	<i>25</i>
<i>3.3.5. Analiza necesității definirii pieței serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile la nivelul fiecărei rețele publice de telefonie</i>	<i>27</i>
<i>3.3.5.1 Serviciile de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile către utilizatorii operatorilor de rețele mobile virtuale</i>	<i>29</i>
<i>3.3.6. Analiza necesității includerii în piața relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile „auto-furnizate”</i>	<i>31</i>
<i>3.3.7. Concluzii cu privire la piețele relevante ale produsului identificate de ANCOM</i>	<i>31</i>

3.4. Piața geografică relevantă	31
3.5. Concluzii cu privire la piețele relevante identificate	32
Capitolul IV Aplicarea „testului celor trei criterii” în cazul pieței relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețelele publice de telefonie	33
4.1 Considerații de ordin general	33
4.2 Aplicarea „testului celor trei criterii” în cazul pieței serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețelele publice de telefonie	33
<i>4.2.1 Analiza barierelor la intrarea pe piață</i>	<i>33</i>
<i>4.2.2 Dinamica pieței serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețelele publice de telefonie – tendința către concurență efectivă</i>	<i>34</i>
<i>4.2.3 Eficiența aplicării legii concurenței</i>	<i>39</i>
4.3 Concluzii cu privire la aplicarea „testului celor trei criterii” pe piața serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețelele publice de telefonie	39
CAPITOLUL V Retragera obligațiilor impuse în sarcina furnizorilor desemnați cu putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile	40
5.1 Cadrul legal	40
5.2 Intrarea în vigoare a retragerii obligațiilor	40

Capitolul I

Introducere

1.1. Cadrul legislativ. Scopul demersului de identificare și analiză a pieței corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile, în rețelele publice mobile de telefonie.

Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (denumită în continuare ANCOM sau Autoritatea) are obligația, în conformitate cu prevederile art. 64 și 67 din Directiva (EU) 2018/1972 (denumită în continuare Codul European al Comunicațiilor Electronice sau CECE)¹, transpuse în dreptul intern prin dispozițiile Capitolului VII din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011², de a proceda la definirea și analizarea piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice din România susceptibile de a fi reglementate ex ante.

În acest demers, în conformitate cu dispozițiile art. 92 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, ANCOM trebuie să țină seama de:

a) recomandarea Comisiei Europene privind piețele de produse și servicii din sectorul comunicațiilor electronice ale căror caracteristici pot justifica impunerea unor obligații specifice în sarcina furnizorilor de rețele sau de servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă pe piață („piețe susceptibile de reglementare ex ante”), prevăzută la art. 64 alin. (1) din CECE, și

b) orientările Comisiei Europene pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață, prevăzute la art. 64 alin. (2) din CECE.

În conformitate cu dispozițiile art. 92 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, ANCOM poate identifica și piețe relevante diferite de cele cuprinse în recomandarea prevăzută la art. 92 alin. (1) din același act normativ.

Recomandarea Comisiei Europene 2014/710/EU privind piețele relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări ex ante a fost înlocuită de Recomandarea Comisiei Europene (EU) 2020/2245³ (denumită în continuare Recomandarea CE), în conformitate cu prevederile Codului European al Comunicațiilor Electronice. De asemenea, Orientările Comisiei Europene 2018/C159/01 privind analiza pieței și evaluarea puterii semnificative pe piață în temeiul cadrului de reglementare al UE pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Orientările CE), au fost adoptate în anul 2018 și publicate în Jurnalul Oficial al Comunității Europene la data de 7 mai 2018.

Piața serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile, în rețelele publice mobile de telefonie nu mai este inclusă, în prezent, în Anexa Recomandării Comisiei Europene (EU) 2020/2245, principalul considerent care a dus la eliminarea acesteia din lista piețelor relevante susceptibile de reglementare *ex ante* fiind reglementarea, la nivel european, a tarifelor maxime pentru furnizarea acestor servicii⁴.

---

¹Directiva (EU) 2018/1972 a Parlamentului European și a Consiliului de instituire a Codului european al comunicațiilor electronice.

²Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 privind comunicațiile electronice, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 140/2012, cu modificările și completările ulterioare

³Recomandarea (UE) 2020/2245 a Comisiei din 18 decembrie 2020 privind piețele relevante de produse și servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări ex ante, în conformitate cu Directiva (UE) 2018/1972 a Parlamentului European și a Consiliului de instituire a Codului european al comunicațiilor electronice

⁴Regulamentul Delegat (UE) 2021/654 de completare a Directivei (UE) 2018/1972 a Parlamentului European și a Consiliului prin stabilirea unui tarif maxim unic la nivelul Uniunii de terminare a apelurilor de voce în rețelele mobile și a unui tarif maxim unic la nivelul Uniunii de terminare a apelurilor de voce în rețelele fixe, disponibil la adresa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32021R0654>.

În ceea ce privește piețele care nu mai sunt incluse în Recomandarea menționată, dar care sunt reglementate de autoritatea națională de reglementare, cum este și cazul pieței de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie, potrivit considerentului nr. 22 din Recomandarea Comisiei Europene (UE) 2020/2245, obligațiile existente pot fi menținute, modificate sau retrase, după caz, numai după aplicarea testului celor trei criterii, care va stabili dacă piața definită este susceptibilă de reglementare ex ante (piață relevantă). Ulterior, în cazul în care testul celor trei criterii este îndeplinit, se va realiza analiza concurențială pe respectiva piață, pe baza căreia se va stabili dacă există operatori care dețin putere semnificativă și dacă sunt, astfel, necesare măsuri de retragere, menținere sau revizuire a obligațiilor existente.

Prin urmare, scopul realizării prezentei analize de piață este evaluarea necesității definirii și, după caz, definirea piețelor relevante de gros susceptibile de reglementare *ex ante* în ceea ce privește serviciile de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețelele publice mobile de telefonie (piața 2 din Recomandarea Comisiei Europene 2014/710/UE), precum și analizarea situației concurențiale pe piețele astfel definite, în sensul determinării eventualilor furnizori cu putere semnificativă, respectiv evaluarea obligațiilor impuse anterior, în vederea menținerii, retragerii sau modificării acestora, ori a impunerii de noi obligații, după caz.

Piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie a fost identificată de Autoritate ca fiind relevantă și a fost analizată în cursul anului 2017. Astfel, prin Decizia președintelui ANCOM nr. 1085/2017⁵, au fost identificate 5 piețe relevante ale produsului corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie operate de următorii furnizori:

1. Societatea „Lycamobile” – S.R.L.
2. Societatea „Orange România” – S.A.
3. Societatea „RCS & RDS” – S.A.
4. Societatea „Telekom Romania Mobile Communications” – S.A.
5. Societatea „Vodafone Romania” – S.A.

Piețele identificate sunt piețe de gros și includ serviciile de terminare a apelurilor de voce la numere nongeografice pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie, inclusiv serviciile de terminare furnizate pentru propria activitate, indiferent de tehnologia sau mediul de transmisie utilizat ori de originea națională sau internațională a apelurilor.

Pe baza criteriilor analizate (cota de piață de 100% și stabilitatea acesteia în timp, existența unor bariere ridicate și netranzitorii la intrarea pe piață, absența sau puterea de contracarare scăzută a cumpărătorilor), furnizorii de rețele publice de comunicații electronice sus-menționați au fost desemnați ca având putere semnificativă pe piața relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în propria rețea publică de telefonie.

Fiecare din operatorii desemnați cu putere semnificativă are, în condițiile deciziilor de desemnare, obligația de transparență, obligația de nediscriminare, obligația de furnizare a unor servicii și de acordare a accesului la anumite facilități, inclusiv în ceea ce privește interconectarea IP, precum și obligații referitoare la controlul tarifelor, inclusiv obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri, în ceea ce privește

---

⁵Decizia președintelui Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații nr. 1085/2017 privind identificarea piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe, respectiv corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile.

interconectarea rețelei publice de telefonie pe care o operează cu rețelele publice de comunicații electronice instalate, operate, controlate sau puse la dispoziție de către alți furnizori.

În ceea ce privește tarifele maxime aplicabile pentru furnizarea serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, acestea au fost stabilite succesiv⁶ până la un tarif maxim de 0,76 eurocenți/minut, aplicabil începând cu data de 1 ianuarie 2020, determinat prin metoda analizei comparative (benchmarking), pe baza mediei tarifelor pentru furnizarea serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în statele membre ale Uniunii Europene al căror tarif este determinat pe baza unui model de cost de tip pur incremental. Acestea și-au încetat aplicabilitatea la data de 1 iulie 2021, odată cu intrarea în vigoare a tarifelor maxime valabile la nivel european, stabilite prin Regulamentul Delegat (UE) 2021/654.

Astfel, prin Regulamentul Delegat (UE) 2021/654, adoptat în conformitate cu prevederile art. 75 din CECE, toți operatorii care furnizează servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile, la numerotația implementată în rețelele publice de telefonie din România au obligația să perceapă un tarif unic maxim pentru serviciile furnizate, de 0,2 eurocenți/minut, începând cu data de 01.01.2024. Până la data menționată, tarifele aplicate sunt cele prezentate în tabelul următor:

Servicii de terminare în rețele mobile	01.07.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Eurocenți/min. (fără TVA)	0,7	0,55	0,4	0,2

Regulamentul Delegat (EU) 2021/654 stabilește, de asemenea, domeniul de aplicare și modul de reglementare în ceea ce privește terminarea apelurilor provenind din țări terțe, din afara Uniunii Europene. Mai exact, tariful unic de terminare a apelurilor se aplică acelor furnizori din țări terțe care stabilesc tarife de terminare a apelurilor egale sau mai mici decât tariful unic la nivel european, precum și în cazul în care Comisia Europeană stabilește, pe baza informațiilor furnizate de către țările terțe respective, că reglementarea tarifelor de terminare a apelurilor în aceste țări se bazează pe principii echivalente cu cele prevăzute la articolul 75 din Directiva (UE) 2018/1972 și în anexa III la aceasta. Lista țărilor terțe care îndeplinesc aceste cerințe este inclusă în Anexă la Regulament Delegat (EU) 2021/654 și actualizată în mod periodic. De asemenea, în actul normativ european se precizează că operatorii din Uniunea Europeană nu sunt obligați să aplice tarifele de terminare a apelurilor de voce în rețelele mobile de telefonie reglementate la nivel european, dacă identificarea liniei apelante lipsește, este nevalidă sau frauduloasă.

În ceea ce privește tarifele pentru serviciile auxiliare interconectării serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, la numerotația implementată în rețelele mobile de telefonie, acestea sunt prevăzute în Deciziile președintelui ANCOM nr. 46-50/2018, privind desemnarea ca furnizori cu putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în propriile rețele publice de telefonie și impunerea unor obligații specifice, cu modificările și completările ulterioare, și, respectiv, Deciziile președintelui ANCOM nr. 1145-1149/2018⁷, privind stabilirea cerințelor tehnice armonizate pentru interconectarea IP în vederea furnizării serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, precum și a tarifelor corespunzătoare serviciilor asociate interconectării IP și colocării.

---

⁶Tarif inițial de 0,96 eurocenți/minut determinat pe baza modelului de calculație a costurilor pur incrementale pe termen lung dezvoltat de ANCOM, tarif tranzitoriu de 0,84 eurocenți pe minut aplicabil de la 1 mai 2018 determinat pe bază de benchmark european

⁷https://www.ancom.ro/decizii-ancom_1130

1.2. Considerații cu privire la metodologia utilizată pentru identificarea și analiza pieței relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețelele publice mobile de telefonie

În vederea monitorizării evoluției sectorului comunicațiilor electronice, a definirii piețelor relevante și a evaluării situației concurențiale la nivelul acestora, precum și a stabilirii instrumentelor potrivite de reglementare *ex ante* pentru atingerea obiectivelor stabilite de dispozițiile legale în vigoare, ANCOM analizează o serie de indicatori (economici, tehnici, statistici, sociali etc.) care permit evaluarea în termeni cantitativi și calitativi a caracteristicilor serviciilor. Pe baza indicatorilor de analiză, sunt evaluate caracteristicile piețelor din sectorul comunicațiilor electronice, din perspectivă statică și dinamică. Astfel, în funcție de particularitățile serviciilor care fac obiectul analizei, din punct de vedere prospectiv, se cercetează dacă, pentru un interval de timp de cel mult cinci ani (orizontul de timp al analizei), piața prezintă sau nu caracteristici care să determine evoluția acesteia către concurență efectivă, luând în considerare, de exemplu, aspecte precum convergența tehnologiilor, procesul de tranziție către rețele de generație viitoare (NGN) de tip IP sau evoluția piețelor emergente.

Piețele relevante pe care se analizează situația concurențială sunt delimitate pe baza unor criterii economice stabilite de Comisia Europeană, utilizate de toate autoritățile de reglementare din sectorul comunicațiilor electronice din statele membre, care pornesc de la analiza comportamentului de consum al utilizatorilor de servicii la momentul analizei și a probabilității modificării semnificative a acestuia într-un orizont de timp de câțiva ani.

După cum a fost menționat anterior, piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie a fost eliminată din cea mai recentă versiune a Recomandării CE. În cazul piețelor relevante care nu mai sunt incluse în Recomandarea CE, ANCOM nu mai are obligația de a realiza o nouă analiză de piață cu excepția situației în care, anterior, au fost impuse obligații specifice în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă pe această piață, fapt ce corespunde circumstanțelor prezente. Obligațiile existente trebuie revizuite și pot fi retrase numai în condițiile în care, date fiind noile condiții naționale prevalente, testul celor trei criterii nu mai este îndeplinit sau dacă piața este competitivă și nu sunt identificați operatori care să dețină putere semnificativă pe piață.

Metodologia, criteriile și instrumentele de identificare a piețelor de produse/servicii din sectorul comunicațiilor electronice, ale căror caracteristici pot justifica impunerea de către ANCOM a unor obligații specifice în sarcina furnizorilor de rețele și servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă pe piață, precum și identificarea propriu-zisă a acestor piețe relevante sunt prezentate în cele ce urmează.

Identificarea unei piețe relevante pornește de la analiza pieței relevante a produsului/serviciului, ca urmare a segmentării sectorului comunicațiilor electronice în funcție de anumite criterii. În cadrul fiecărui segment al sectorului comunicațiilor electronice, ANCOM identifică piețele relevante ale produsului/serviciului pornind de la un produs/serviciu sau un grup de produse/servicii, la care vor fi adăugate alte produse/servicii utilizând criteriile substituibilității cererii și ofertei. Ținând seama de convergența tehnologiilor în sectorul comunicațiilor electronice, ANCOM determină situațiile în care produse/servicii ce aparțin unor segmente diferite pot face parte din aceeași piață relevantă.

Piața geografică relevantă reprezintă zona în care sunt localizați furnizorii produselor/serviciilor din piața relevantă a produsului, zonă în care condițiile de concurență sunt suficient de omogene și care poate fi delimitată de arii geografice vecine, consecință a unor condiții concurențiale diferite. În domeniul comunicațiilor electronice, identificarea pieței geografice relevante se realizează, în principal, pe baza următoarelor criterii: aria acoperită de rețea sau de elementele infrastructurii asociate, existența unor limite geografice determinate de aplicabilitatea unor acte normative sau administrative, analiza acordurilor de acces și interconectare.

Aplicarea acestor criterii se completează, acolo unde este cazul, cu aplicarea criteriilor substituibilității cererii și ofertei.

Evaluarea substituibilității cererii și a ofertei se poate realiza pe baza testului monopolistului ipotetic. Un produs/serviciu sau un grup de produse/servicii determină o piață distinctă dacă un unic furnizor ipotetic al produsului/serviciului sau grupului de produse/servicii ar putea impune o creștere mică (5-10%), dar semnificativă și de durată, a tarifelor, fără a pierde un volum de vânzări care să conducă la scăderea profiturilor obținute. În cazul în care creșterea tarifelor ar fi neprofitabilă datorită faptului că utilizatorii vor substitui produsele/serviciile analizate cu alte produse/servicii, atunci piața va fi extinsă prin includerea în cadrul acesteia a produselor/serviciilor privite ca substitut.

Odată definită piața relevantă, ANCOM analizează, pe baza unui set de criterii cantitative și calitative, dacă piața respectivă este sau nu concurențială, în sensul inexistenței sau, dimpotrivă, al existenței unor furnizori cu putere semnificativă. În acest scop, ANCOM ia în considerare unul sau mai multe dintre următoarele criterii: cota de piață și stabilitatea acesteia în timp, gradul de integrare pe verticală, numărul concurenților, existența unor bariere la intrarea pe piață, puterea de contracarare a utilizatorilor/cumpărătorilor, evoluția prețurilor și nivelul profiturilor, gradul de diversificare a produselor, mărimea furnizorilor, absența concurenților potențiali, controlul asupra unei rețele sau infrastructuri asociate greu de duplicat, economiile de scară, economiile de scop, avantajul tehnologic, accesul facil sau privilegiat la resurse financiare, existența unei rețele dezvoltate de distribuție. În ipoteza determinării unor furnizori cu putere semnificativă, ANCOM impune acestora obligații menite să răspundă în mod proporțional problemelor concurențiale identificate.

Ca parte integrantă a acestei analize, ANCOM a cercetat evoluția principalilor indicatori de piață pe baza unui studiu detaliat în rândul furnizorilor de rețele și/sau servicii de comunicații electronice pentru a obține informații complete și corecte, care să reflecte cu acuratețe realitatea pieței românești de comunicații electronice. Procesul de colectare a datelor din partea furnizorilor de rețele și/sau servicii de comunicații electronice s-a desfășurat pe parcursul anului 2023, informațiile culese referindu-se atât la furnizorii care acționează pe piața analizată în calitate de cerere, cât și în calitate de ofertă. Răspunsurile au fost analizate de ANCOM în corelație cu o serie de informații obținute din alte surse, cum ar fi datele statistice colectate în baza Deciziei președintelui ANCOM nr. 333/2013⁸, respectiv alte informații relevante rezultate din îndeplinirea atribuțiilor Autorității.

Perioada de timp avută în vedere de ANCOM până la efectuarea următoarei revizuirii a definiției pieței relevante și a situației concurențiale pe piață (orizontul de timp al analizei), în ceea ce privește serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice mobile de telefonie, este de cel mult cinci ani de la data adoptării și intrării în vigoare a măsurilor supuse consultării publice sau ori de câte ori va fi necesar, în cazul modificării situației de pe piață (aparitia/ieșirea de pe piață a unui furnizor etc.).

---

⁸Decizia președintelui ANCOM nr. 333/2013 privind raportarea unor date statistice de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice sau de servicii de comunicații electronice destinate publicului

Capitolul II

Piața serviciilor de telefonie la puncte mobile

2.1. Principalii indicatori de caracterizare a pieței cu amănuntul a serviciilor de telefonie la puncte mobile din România

La data de 31.12.2022, în România existau 7 furnizori de servicii de telefonie la puncte mobile, din care 4 furnizori prin intermediul propriilor rețele publice terestre, și anume, Orange România S.A., Vodafone Romania S.A., Telekom Romania Mobile Communications S.A. și RCS & RDS S.A., respectiv, 3 furnizori prin intermediul rețelelor altor operatori - Lycamobile S.R.L., prin intermediul rețelei Telekom Romania Mobile Communications S.A., având calitatea de furnizor de rețele mobile virtuale private (MVNO⁹ „complet”¹⁰ sau full MVNO), Orange România Communications S.A., prin intermediul rețelei Orange România S.A., ca furnizor de servicii (MVNO „simplificat”¹¹ sau „light” MVNO), respectiv GOIL Services Romania S.A., prin intermediul rețelei Telekom Romania Mobile Communications S.A., ca furnizor de servicii (MVNO „simplificat” sau light MVNO). Alți doi operatori, Invite Systems S.R.L. și Societatea Națională de Radiocomunicații S.A. au achiziționat spectru armonizat pentru furnizarea de servicii de comunicații mobile.

Fiecare furnizor care deține o rețea publică mobilă terestră are dreptul de a utiliza diferite sub-benzi de frecvențe radio. Prin urmare, pentru furnizarea de servicii de telefonie la puncte mobile sunt utilizate tehnologii diferite (de exemplu 2G GSM, 3G UMTS, 4G LTE, 4G LTE Advanced, 5G), după cum se arată în Tabelul nr. II.1.

Astfel, Orange România S.A., Vodafone Romania S.A. și Telekom Romania Mobile Communications S.A. au dezvoltat rețele de acces radio care utilizează tehnologiile de generație 2G, 3G, 4G, 5G. Frecvențele radio utilizate pentru rețele de generația a treia au fost inițial alocate în banda de 2100 MHz operatorilor Orange România S.A. și Vodafone Romania S.A.. Cele două licențe pentru furnizarea de servicii 3G au fost acordate prin procedură de selecție comparativă, în anul 2005. Celelalte două licențe pentru furnizarea de rețele și servicii 3G în banda de 2100 MHz au fost acordate operatorilor RCS&RDS S.A. și Telemobil S.A. tot în urma unei proceduri de selecție comparativă, la începutul anului 2007. Adoptarea Deciziei președintelui ANCOM nr. 168/2010¹² a condus la liberalizarea utilizării benzilor de frecvențe radio 900 MHz și 1800 MHz, fiind permise a fi furnizate și servicii de comunicații mobile de generația a treia.

În urma licitației de spectru organizate de ANCOM în anul 2012¹³, 5 operatori și-au adjudecat 485 de MHz în benzile de 800 MHz, 900 MHz, 1800 MHz și 2600 MHz, frecvențe radio destinate comunicațiilor mobile de voce și internet de bandă largă. Resursele de spectru la dispoziția operatorilor au crescut cu 77% și au permis introducerea tehnologiei 4G, distribuția benzii de 900 MHz devenind totodată mai eficientă.

---

⁹ *Operatorul mobil virtual (MVNO)* este definit ca acea entitate care furnizează servicii de comunicații electronice la puncte mobile, fără a deține o licență proprie de utilizare a frecvențelor radio și fără a avea în mod necesar toate elementele de rețea și/sau infrastructura cerută pentru a furniza servicii de comunicații mobile.

¹⁰ *Operatorul mobil virtual complet (MVNO „complet”)* deține în cea mai mare măsură controlul asupra propriilor servicii pe care le furnizează la nivelul pieței cu amănuntul și operează propriile elemente de rețea (core network) utilizate pentru furnizarea de servicii către clienți (ex. HLR, VLR, (G)MSC, EIR, AuC, (G)SMSC, SGSN), ceea ce permite flexibilitate crescută în proiectarea și implementarea de noi servicii. Un operator mobil virtual complet poate emite propriile carduri SIM, dar nu poate deține drepturi de utilizare a frecvențelor radio și, în consecință, nu poate opera o rețea radio de acces (de exemplu, stații de bază, controlere ale rețelei radio).

¹¹ *Operatorul mobil virtual simplificat (MVNO „simplificat”)* nu deține elemente de infrastructură de rețea de comunicații tip comutator, asigurând însă mijloacele care permit controlul relației cu clientul. Cea mai mare parte a operatorilor virtuali din această categorie sunt simpli distribuitori. În cadrul acestui tip operațional se pot emite carduri SIM proprii utilizând propria denumire de marcă (brand).

¹² Decizia președintelui ANCOM nr. 168/2010 pentru armonizarea utilizării benzilor de frecvențe radio pereche 880-915 MHz, 925-960 MHz, 1710-1747,5 MHz și 1805-1842,5 MHz.

¹³ https://www.ancom.ro/spectru-radio_4688

Licitația pentru acordarea drepturilor de utilizare a frecvențelor radio în benzile 3410-3600 MHz și 3600-3800 MHz, din anul 2015¹⁴, a condus la alocarea de 255 MHz, cu 65% mai mult decât erau în piață. În aceste benzi, operatorii câștigători 2K Telecom S.R.L., Orange Romania S.A., RCS&RDS S.A., Societatea Națională de Radiocomunicații S.A. și Vodafone Romania S.A. pot furniza la nivel național, printre altele, servicii de transmisii de date și acces la internet pe suport radio de bandă largă.

În anul 2021¹⁵ a fost organizată licitația pentru atribuirea drepturilor de utilizare a spectrului rămas disponibil în urma procedurilor de selecție derulate în 2012 și 2015. S.C. RCS&RDS S.A. a câștigat drepturi de utilizare în benzile de frecvențe de 800 MHz, 2600 MHz FDD, respectiv 2600 MHz TDD, iar Invite Systems S.R.L. a câștigat drepturi de utilizare în banda de frecvențe de 3400-3600 MHz.

În 2022, rețelele din România utilizau 805 MHz de spectru radio pentru furnizarea serviciilor către utilizatori, din care 70 MHz după procedura de selecție ANCOM din noiembrie 2021.

Consumul tot mai mare de date mobile și la viteze tot mai mari odată cu progresul spre 5G alimentează nevoia de spectru suplimentar, astfel că în noiembrie 2022¹⁶ ANCOM a lansat o procedură de selecție (cunoscută drept "licitația 5G"), la finalul căreia a alocat drepturi de utilizare pentru 420 MHz: 110 MHz suplimentari din 2023, 50 MHz suplimentari din 2026, iar pentru 260 MHz utilizați în prezent urmează a fi emise licențe noi începând cu 2026. Astfel, rețelele din România pot utiliza un total de 915 MHz spectru radio începând cu ianuarie 2023, respectiv 965 MHz începând cu ianuarie 2026. În urma licitației, Orange România S.A. și-a adjudecat 2 blocuri de câte 2x5 MHz în banda de 700 MHz FDD, toate cele 8 blocuri de câte 5 MHz disponibile în banda de 1500 MHz și 16 blocuri de câte 10 MHz în banda 3400-3800 MHz, Vodafone Romania S.A. a câștigat 1 bloc de 2x5 MHz în banda de 700 MHz FDD și 10 blocuri de câte 10 MHz în banda 3400-3800 MHz, iar RCS & RDS S.A. și-a adjudecat cele 4 blocuri de câte 2x5 MHz disponibile în banda de 2600 MHz FDD și 5 blocuri de câte 10 MHz în banda 3400-3800 MHz.

Tabelul nr. II.1. Frecvențele radio alocate operatorilor de rețele publice mobile de telefonie, din România

Operator	Frecvența	MHz	Clasa
Orange România S.A.	700 MHz	2x10	5G
	800 MHz	2x10	4G
	900 MHz	2x10	2G/3G
	1500 MHz	40	5G
	1800 MHz	2x20	2G/4G
	2.1 GHz	2x14.8	3G
	2.6 GHz	2x20	4G
RCS & RDS S.A.	3.5 GHz	115	5G
	800 MHz	2x5	4G
	900 MHz	2x5	2G/3G
	2.1 GHz	2x15	3G
	2.6 GHz	2x40 + 45	4G
Telekom Romania Mobile Communications S.A.	3.5 GHz	50	5G
	800 MHz	2x5	4G
	900 MHz	2x10	2G/3G
	1800 MHz	2x25	2G/4G
	2.1 GHz	2x14.8	3G
Vodafone Romania S.A.	2.6 GHz	2x10	4G
	700 MHz	2x5	5G
	800 MHz	2x10	4G

¹⁴https://www.ancom.ro/licitatie-pentru-frecventele-din-banda-34-38-ghz-s-a-finalizat_5475

¹⁵https://www.ancom.ro/licita539ia-din-acest-an-pentru-alocarea-de-spectru-s-a-finalizat_6392

¹⁶https://www.ancom.ro/licitatie-de-spectru-din-acest-an-s-a-finalizat_6706

	900 MHz	2x10	2G/3G
	1800 MHz	2x30	2G/4G
	2.1 GHz	2x14.8	3G
	3.5 GHz	40	5G
Invite Systems S.R.L.	3.5 GHz	5	5G
S.N. Radiocomunicații S.A.	3.5 GHz	50	5G

Sursa: ANCOM

În tabelul nr. II.2, sunt prezentate informații privind acoperirea teritoriului, respectiv a populației cu rețele pe bază de tehnologii GSM, UMTS și HSPA, precum și pe bază de tehnologii LTE.

Tabelul nr. II.2. Gradul de acoperire a rețelelor publice mobile terestre

Perioada	Operator	Gradul de acoperire a teritoriului			Gradul de acoperire a populației		
		GSM	UMTS	LTE	GSM	UMTS	LTE
31.12.2017	VODAFONE	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	ORANGE	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	TELEKOM RMC	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	RCS & RDS	✗	✗	✗	✗	✗	✗
31.12.2018	VODAFONE	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	ORANGE	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	TELEKOM RMC	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	RCS & RDS	✗	✗	✗	✗	✗	✗
31.12.2019	VODAFONE	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	ORANGE	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	TELEKOM RMC	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	RCS & RDS	✗	✗	✗	✗	✗	✗
31.12.2020	VODAFONE	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	ORANGE	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	TELEKOM RMC	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	RCS & RDS	✗	✗	✗	✗	✗	✗
31.12.2021	VODAFONE	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	ORANGE	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	TELEKOM RMC	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	RCS & RDS	✗	✗	✗	✗	✗	✗
31.12.2022	VODAFONE	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	ORANGE	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	TELEKOM RMC	✗	✗	✗	✗	✗	✗
	RCS & RDS	✗	✗	✗	✗	✗	✗

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori, în baza Deciziei președintelui ANCOM 333/2013

Intrarea furnizorilor pe piața serviciilor de telefonie la puncte mobile a avut loc treptat, așa cum arată și datele din Tabelul nr. II.3.

Tabelul nr. II.3. Anul începerii furnizării de servicii de telefonie la puncte mobile

Telemobil	Orange	Vodafone	Telekom RMC	RCS & RDS	Telekom RC (OROC)	Lycamobile	Goil
1992	1997	1997	2000	2007	2009	2015	2021

Sursa: ANCOM

Telemobil S.A. a intrat pe piață în anul 1992, folosind standardul NMT, iar începând cu anul 2001 a fost implementat standardul CDMA 450. Licența CDMA 450Mhz 1xEV-DO deținută de către Telemobil S.A. a expirat la data de 24 martie 2013, dată de la care a încetat și furnizarea serviciilor de voce, SMS și date în această bandă de frecvență. Telemobil a continuat însă să furnizeze serviciile de date 3G UMTS în frecvența de 2100 MHz. Orange România S.A. și Vodafone Romania S.A. au fost primii furnizori de servicii de telefonie mobilă care și-au lansat serviciile utilizând standardul GSM 900, la mijlocul anului 1997. Telekom Romania Mobile Communications S.A. a intrat pe piață în anul 2000, folosind standardul GSM 1800. RCS & RDS S.A. a lansat serviciile de telefonie la puncte mobile în luna octombrie 2007 utilizând standardul UMTS, iar Telekom Romania Communications S.A. (în prezent, Orange România Communications S.A.) a lansat serviciile de telefonie la puncte mobile în luna iunie 2009, în standard CDMA, încetând a mai furniza servicii prin propria rețea la data de 1 ianuarie 2015, dată la care licența de utilizare a frecvențelor radio a fost retrasă (în prezent, acesta furnizează servicii pe rețeaua Orange România S.A., ca MVNO „simplificat”), în timp ce Lycamobile S.R.L. a început să furnizeze servicii la puncte mobile în calitate de MVNO „complet” în anul 2015. Goil Services Romania S.A. este cel mai recent operator intrat pe această piață, în anul 2021, lansând servicii la puncte mobile în calitate de MVNO „simplificat”.

Date privind numărul de abonați, volumul de trafic și veniturile înregistrate

Datele privind numărul de utilizatori ai serviciilor de telefonie prin intermediul rețelelor publice mobile terestre sunt prezentate în Tabelul nr. II.4. Orange România S.A. este lider de piață, urmat de Vodafone Romania S.A., RCS & RDS S.A., Telekom Romania Mobile Communications S.A., Orange Romania Communications S.A., Lycamobile S.R.L., respectiv, GOIL Services Romania S.A.

Orange România S.A., Vodafone Romania S.A., Telekom Romania Mobile Communications S.A., RCS & RDS S.A. oferă atât servicii pe bază de abonament, cât și pe bază de cartele preplătite, în timp ce Orange Romania Communications S.A. oferă servicii la puncte mobile exclusiv pe bază de abonament, iar Lycamobile S.R.L. și GOIL Services Romania S.A. doar pe bază de cartele preplătite.

Tabelul nr. II.4. Numărul total de utilizatori de servicii de telefonie la puncte mobile (exprimat în mii cartele SIM „active”¹⁷)

a) Numărul total de utilizatori de servicii de telefonie la puncte mobile

Furnizor/ Nr. utilizatori (mii)	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022
Orange	✕	✕	✕	✕	✕
Vodafone	✕	✕	✕	✕	✕
RCS & RDS	✕	✕	✕	✕	✕
Telekom RMC	✕	✕	✕	✕	✕
Orange RC	✕	✕	✕	✕	✕
Lycamobile	✕	✕	✕	✕	✕
GOIL Service Romania	✕	✕	✕	✕	✕
DCS ¹⁸	✕	✕	✕	✕	✕
AKTA ¹⁹	✕	✕	✕	✕	✕
Total	22.634	22.666	22.588	22.929	23.219

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

b) Numărul de utilizatori de servicii de telefonie la puncte mobile pe bază de abonament

Furnizor/ Nr. utilizatori (mii)	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022
RCS & RDS	✕	✕	✕	✕	✕
Orange	✕	✕	✕	✕	✕
Vodafone	✕	✕	✕	✕	✕
Telekom RMC	✕	✕	✕	✕	✕
Orange RC	✕	✕	✕	✕	✕
DCS	✕	✕	✕	✕	✕
AKTA	✕	✕	✕	✕	✕
Total	12.692	13.067	13.525	14.131	14.946

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

c) Numărul de utilizatori de servicii de telefonie la puncte mobile pe bază de cartele preplătite „active”

Furnizor/ Nr. utilizatori (mii)	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022
Orange	✕	✕	✕	✕	✕
Vodafone	✕	✕	✕	✕	✕
Telekom RMC	✕	✕	✕	✕	✕
RCS & RDS	✕	✕	✕	✕	✕
Lycamobile	✕	✕	✕	✕	✕
GOIL Service Romania	✕	✕	✕	✕	✕
Total	9.941	9.604	9.063	8.798	8.273

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

¹⁷Cartele SIM pe bază de abonament și cartele SIM preplătite „active”; cartelele SIM preplătite „active” reprezintă numărul de cartele SIM (corespunzătoare cartelelor preplătite) aflate în perioada de valabilitate la sfârșitul perioadei de raportare, exclusiv numărul de cartele SIM prin intermediul cărora nu s-a realizat trafic tarifabil (inițiere/recepționare apeluri/servicii SMS/servicii MMS/servicii de acces mobil la internet) pe parcursul perioadei de raportare.

¹⁸Începând cu anul 2021, Digital Cable Systems S.A. nu a mai furnizat servicii de telefonie la puncte mobile.)

¹⁹Începând cu anul 2021, Akta Telecom S.A. nu a mai furnizat servicii de telefonie la puncte mobile.

Volumul total al traficului originat de utilizatorii finali și veniturile aferente, obținute de către furnizorii de servicii de telefonie la puncte mobile la nivelul pieței cu amănuntul, sunt prezentate în Tabelele nr. II.5 și II.6.

Tabelul nr. II.5. Volumul traficului originat în rețelele publice mobile de telefonie, cu excepția traficului din servicii de roaming (exprimat în milioane minute reale)

Furnizor/ Volum trafic (mil. minute)	2018	2019	2020	2021	2022
Orange	✂	✂	✂	✂	✂
Vodafone	✂	✂	✂	✂	✂
RCS & RDS	✂	✂	✂	✂	✂
Telekom RMC	✂	✂	✂	✂	✂
Orange RC	✂	✂	✂	✂	✂
Lycamobile	✂	✂	✂	✂	✂
GOIL Service Romania	✂	✂	✂	✂	✂
DCS	✂	✂	✂	✂	✂
AKTA	✂	✂	✂	✂	✂
Total	67.628	66.189	71.480	68.463	63.946

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Tabelul nr. II.6. Venituri obținute de furnizorii de servicii de telefonie mobilă la nivelul pieței cu amănuntul (cu excepția serviciilor WAP și serviciilor de acces mobil la internet) (exprimate în mil. lei)

Furnizor/Venituri	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022
Orange	✂	✂	✂	✂	✂
Vodafone	✂	✂	✂	✂	✂
RCS & RDS	✂	✂	✂	✂	✂
Telekom RMC	✂	✂	✂	✂	✂
Orange RC	✂	✂	✂	✂	✂
Lycamobile	✂	✂	✂	✂	✂
GOIL Service Romania	✂	✂	✂	✂	✂
DCS	✂	✂	✂	✂	✂
AKTA	✂	✂	✂	✂	✂
Total	4.250	4.104	3.997	3.813	3.671

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Date privind structura pieței cu amănuntul a serviciilor de telefonie la puncte mobile

În Tabelul nr. II.7 sunt prezentate cotele de piață ale furnizorilor de servicii de telefonie la puncte mobile, calculate în funcție de numărul total de utilizatori (cartele SIM „active”), precum și în funcție de numărul de utilizatori pe bază de abonament și, respectiv, pe bază de cartele preplătite „active”. La data de 31 decembrie 2022, Orange România S.A. deținea cea mai mare cotă de piață determinată în funcție de numărul de utilizatori (×%), fiind urmată de Vodafone Romania S.A. cu o cotă de piață de ×% și de RCS & RDS S.A. (×%). Ceilalți operatori înregistrează cote de piață considerabil mai mici, după cum urmează: Telekom Romania Mobile Communications S.A. de ×%, Orange Romania Communications S.A. de ×%, Lycamobile S.R.L. de ×%, GOIL Services Romania S.A. ×%.

Tabelul nr. II.7. Cotele de piață ale furnizorilor de servicii de telefonie la puncte mobile

a) În funcție de numărul total de utilizatori (cartele SIM pe bază de abonament și cartele SIM preplătite „active”)

Furnizor/Nr. utilizatori	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022
Orange România	×	×	×	×	×
Vodafone Romania	×	×	×	×	×
RCS & RDS	×	×	×	×	×
Telekom RMC	×	×	×	×	×
Orange RC	×	×	×	×	×
Lycamobile	×	×	×	×	×
GOIL Service Romania	×	×	×	×	×
DCS	×	×	×	×	×
AKTA	×	×	×	×	×

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

b) În funcție de numărul de utilizatori pe bază de abonament

Furnizor/Cotă de piață	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022
RCS & RDS	×	×	×	×	×
Orange România	×	×	×	×	×
Vodafone Romania	×	×	×	×	×
Telekom RMC	×	×	×	×	×
Orange RC	×	×	×	×	×
DCS	×	×	×	×	×
AKTA	×	×	×	×	×

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

c) În funcție de numărul de utilizatori pe bază de cartele preplătite (cartele SIM „active”)

Furnizor/Cotă de piață	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022
Orange România	×	×	×	×	×
Vodafone Romania	×	×	×	×	×
Telekom RMC	×	×	×	×	×
RCS & RDS	×	×	×	×	×
Lycamobile	×	×	×	×	×
GOIL Service Romania	×	×	×	×	×

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

În cazul RCS & RDS S.A., se pot observa diferențe notabile între cotele de piață calculate în funcție de modalitatea de plată a serviciilor de telefonie mobilă (×% pe segmentul abonamentelor, comparativ cu numai ×% pe segmentul cartelelor preplătite „active”).

Cotele de piață calculate în funcție de volumul de trafic realizat de utilizatori prin intermediul rețelelor publice de telefonie mobilă sunt prezentate în Tabelul nr. II.8.

Tabelul nr. II.8. Cotele de piață în funcție de volumul de trafic real (exclusiv roaming)

Furnizor/Cotă de piață	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022
Orange România	×	×	×	×	×
Vodafone Romania	×	×	×	×	×
Telekom RMC	×	×	×	×	×
RCS & RDS	×	×	×	×	×
Orange RC	×	×	×	×	×
Lycamobile	×	×	×	×	×
GOIL Service Romania	×	×	×	×	×
DCS	×	×	×	×	×
AKTA	×	×	×	×	×

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Cotele de piață determinate în funcție de veniturile obținute din serviciile de telefonie la nivelul pieței cu amănuntul se pot observa în Tabelul nr. II.9.

Tabelul nr. II.9. Cotele de piață în funcție de veniturile din servicii de telefonie mobilă furnizate la nivelul pieței cu amănuntul (exclusiv servicii WAP și servicii de acces mobil la internet)

Furnizor/Cotă de piață	2018	2019	2020	2021	2022
Orange România	×	×	×	×	×
Vodafone Romania	×	×	×	×	×
RCS & RDS	×	×	×	×	×
Telekom RMC	×	×	×	×	×
Orange RC	×	×	×	×	×
Lycamobile	×	×	×	×	×
GOIL Service Romania	×	×	×	×	×
DCS	×	×	×	×	×
AKTA	×	×	×	×	×

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Capitolul III

Piața relevantă de gros corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețelele publice mobile de telefonie

3.1. Descrierea serviciilor analizate la nivelul pieței de gros și a serviciilor corespunzătoare la nivelul pieței cu amănuntul. Delimitarea și definirea segmentelor de rețea corespunzătoare serviciilor de origine, tranzit și terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie în vederea furnizării de servicii de apeluri la puncte mobile

La nivelul pieței cu amănuntul, un apel destinat unui anumit număr mobil determină transmiterea apelului de la apelant către rețeaua de telefonie în care este activat numărul apelat. Alegerea de către partea apelată a rețelei publice de telefonie la puncte mobile la care este conectată este independentă de acțiunile părții apelante.

Furnizarea de servicii de telefonie abonaților se poate face prin oferirea unor pachete de servicii, în cadrul cărora serviciile de terminare a apelurilor nu sunt individualizate. Spre exemplu, luând în considerare faptul că fiecare abonat dorește efectuarea de convorbiri telefonice în cadrul diverselor rețele, furnizorii trebuie să încheie acorduri de interconectare între ei în vederea asigurării conectivității între utilizatorii finali. Conectivitatea permite atât utilizatorilor din aceeași rețea publică de comunicații electronice, cât și celor din rețele diferite, să comunice între ei. Un furnizor care nu reușește să asigure conectivitatea între utilizatorii săi și cei ai altor furnizori va fi mai puțin competitiv, ajungând, în final, să-și piardă baza de clienți. Astfel, în vederea furnizării unor servicii complete abonaților proprii, interconectarea rețelelor reprezintă o necesitate și, din punct de vedere al furnizorilor, necesitatea de a achiziționa servicii de terminare a apelurilor în alte rețele este determinată în mod direct și nemijlocit de cererea de la nivelul pieței cu amănuntul pentru servicii de apeluri la puncte mobile.

Serviciul de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile presupune preluarea apelurilor de la punctul de interconectare cu rețeaua unui operator și livrarea lor către punctul mobil final de destinație. Serviciul de interconectare în vederea terminării este serviciul care, alături de serviciile de interconectare în vederea originării și tranzitului comutat, achiziționate la nivelul pieței de gros, reprezintă elementele esențiale necesare furnizării de apeluri naționale și internaționale la nivelul pieței cu amănuntul. Accesul la rețelele publice de telefonie în vederea furnizării de servicii de apeluri la puncte mobile la nivelul pieței cu amănuntul este necesar oricărui furnizor în vederea asigurării conectivității între utilizatorii finali aparținând unor rețele diferite, dat fiind că, din punctul de vedere al unui utilizator, accesul la o rețea publică de telefonie este echivalent cu posibilitatea de a primi și origina apeluri.

Pentru a furniza servicii de acces utilizatorilor finali în mod permanent, operatorii pun la dispoziția abonaților echipamentele și serviciile necesare.

Furnizarea serviciilor de apeluri în afara rețelei de origine, la nivelul pieței cu amănuntul, necesită achiziționarea, la nivel de gros, a serviciului de terminare a apelurilor în rețeaua operatorului care furnizează accesul părții apelate. Particular acestui segment este faptul că nu există alternativă la terminarea apelurilor la un anumit număr. Datorită acestor considerente, și având totodată în vedere principiul „*partea apelantă plătește*”, teoriile economice prevalente, precum și experiențele anterioare în materie de reglementare, fiecare rețea este considerată un segment omogen distinct lipsit de constrângeri concurențiale.

În cazul furnizării de apeluri în interiorul aceleiași rețele (inclusiv între utilizatori ai serviciilor de telefonie la puncte fixe și utilizatori ai serviciilor de telefonie la puncte mobile aparținând aceluiași operator), serviciile de la nivelul pieței de gros se consideră a fi auto-furnizate, asigurându-se astfel conectivitatea între utilizatorii finali aparținând aceleiași rețele.

Pentru asigurarea conectivității între rețele, serviciile de la nivelul pieței de gros sunt achiziționate de la operatori terți, astfel încât utilizatorii proprii ai unui operator să poată efectua apeluri către utilizatorii altor rețele publice de telefonie.

În ceea ce privește definirea și delimitarea segmentelor de rețea corespunzătoare serviciilor de origine, tranzit și terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie în vederea furnizării de servicii de apeluri la puncte mobile, serviciile de interconectare în vederea originării, tranzitului, respectiv a terminării apelurilor reprezintă un tot unitar care asigură conectivitatea rețelelor și permit realizarea de apeluri la nivelul pieței cu amănuntul. Serviciul de origine, respectiv cel de terminare a apelurilor, sunt servicii simetrice, din punctul de vedere al elementelor fizice de rețea utilizate (partea din rețea care asigură legătura între utilizatorul final și comutatorul cel mai apropiat de utilizatorul final), al doilea serviciu fiind practic echivalentul primului serviciu văzut din perspectiva părții apelate.

Elementele fizice ale rețelei mobile în tehnologie GSM (la nivel de acces și transport), pornind de la originarea apelurilor către terminarea lor, sunt după cum urmează: stația mobilă, alcătuită din terminalul mobil al apelantului împreună cu cardul SIM, stația de bază de emisie-recepție (BTS), care acoperă o singură celulă, stația de bază control care administrează una sau mai multe stații de bază de emisie-recepție (BSC), comutatorul rețelei mobile (MSC), interfața către celelalte rețele de telefonie, fie ele fixe sau mobile, după care urmează transferul apelurilor către destinația apelată. Având în vedere că, în contextul prezentei analize, de interes este serviciul de terminare la puncte mobile, segmentele de rețea prin care este transferat apelul către numărul apelat sunt simetrice cu cele descrise mai sus²⁰. Astfel, serviciul de terminare este echivalentul celui de origine, din punctul de vedere al elementelor fizice de rețea utilizate, cu diferența că este văzut din perspectiva părții apelate. ANCOM consideră că segmentul de rețea aferent serviciului de terminare a apelurilor la puncte mobile este delimitat de punctul de interconectare, pe de o parte, și de punctul terminal al rețelei (terminalul mobil al abonatului), pe de altă parte.

Alternativele tehnologiei GSM sunt reprezentate de rețele de tip UMTS/W-CDMA (3G), LTE/LTE-Advanced (4G), respectiv, (non)standalone 5G, aceste tehnologii permițând o viteză mai mare de transmisie a datelor, o calitate îmbunătățită a transmisiei de voce, utilizarea canalelor pentru transmiterea simultană a vocii și a datelor. Cu toate acestea, arhitectura rețelei care asigură conectivitatea între oricare doi utilizatori finali, abonați ai serviciilor de telefonie la puncte mobile, nu diferă semnificativ din punct de vedere al segmentelor de rețea identificate anterior. Ca atare, indiferent de tehnologia utilizată pentru transmiterea apelului, se aplică aceeași definiție a serviciului de terminare.

În consecință, pe baza evoluțiilor previzibile privind arhitectura viitoare a rețelelor mobile din România, **segmentul de rețea aferent serviciului de terminare a apelurilor la puncte mobile este delimitat de punctul de interconectare, pe de o parte, și de punctul terminal al rețelei (de regulă, terminalul mobil al apelatului), pe de altă parte.**

---

²⁰În context, intensitatea cu care serviciile de origine, respectiv terminare, utilizează aceleași elemente de rețea, poate fi diferită.

3.2. Volumele de trafic și veniturile aferente din servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie. Evoluții în perioada 2018 – 2022.

În Tabelul nr. III.1 este prezentată evoluția volumelor de trafic terminat în fiecare rețea publică mobilă de telefonie, exclusiv traficul provenit din servicii auto-furnizate. Așa cum se poate observa, în cazul majorității operatorilor acestea sunt fluctuante de la o perioadă la alta, în perioada 2020 – 2022 tendința fiind de scădere, aspect reflectat și în volumul total de trafic atins în anul 2022.

Tabelul nr. III.1 Volumele de trafic terminat în fiecare rețea publică mobilă de telefonie provenit din alte rețele publice de telefonie*, în perioada 2018-2022

Operator/Volum trafic (mil. minute)	2018	2019	2020	2021	2022
Orange România	✂	✂	✂	✂	✂
Vodafone Romania	✂	✂	✂	✂	✂
Telekom RMC	✂	✂	✂	✂	✂
RCS & RDS	✂	✂	✂	✂	✂
Lycamobile	✂	✂	✂	✂	✂
Total	32,730	33,609	36,203	35,559	33,603

*exclusiv traficul originat de abonații proprii la serviciile de telefonie fixă către abonații proprii la serviciile de telefonie mobilă

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

Tabelul nr. III.2 evidențiază veniturile aferente serviciilor de terminare a apelurilor, în perioada analizată.

Tabelul nr. III.2. Venituri din volumele de trafic terminat în fiecare rețea publică de telefonie mobilă din România, în perioada 2018 -2022

Furnizor/Venituri (mil. EURO)	2018	2019	2020	2021	2022
Orange România	✂	✂	✂	✂	✂
Vodafone Romania	✂	✂	✂	✂	✂
Telekom RMC	✂	✂	✂	✂	✂
RCS & RDS	✂	✂	✂	✂	✂
Lycamobile	✂	✂	✂	✂	✂
Total	290	284	276	259	186

Sursa: ANCOM, conform datelor raportate de furnizori

În perioada 2018 – 2022, veniturile înregistrate din aceste servicii au fost în scădere, în principal ca urmare a scăderii tarifului reglementat pentru terminarea apelurilor la puncte mobile.

3.3. Identificarea pieței relevante a produsului

Piața relevantă a produsului cuprinde toate produsele sau serviciile care sunt considerate de către utilizatorii finali ca fiind interschimbabile sau substituibile atât din punct de vedere al utilizării date acestora, caracteristicilor fizice și funcționale și prețului, cât și în ceea ce privește condițiile de concurență sau/și structura cererii și a ofertei pentru produsele respective.

Pentru identificarea pieței relevante a produsului, ANCOM a avut în vedere atât criteriile legate de substituibilitatea cererii și a ofertei pe piața de gros a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, cât și pe piața cu amănuntul, ținând cont de caracteristicile funcționale și tehnice care ar putea face posibilă această substituibilitate. De asemenea, Autoritatea a analizat și existența constrângerilor pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie cu ajutorul aplicării testului monopolistului ipotetic²¹. Astfel, în condițiile în care un unic furnizor ipotetic este capabil să determine o creștere mică, dar semnificativă și de durată, cu 5-10% a prețului fără a suferi pierderi, atunci piața pe care acest furnizor acționează reprezintă o piață distinctă a produsului. Dacă consumatorii ar putea să înlocuiască grupul de produse/servicii respectiv cu altul astfel încât să transforme strategia de creștere a prețului într-una neprofitabilă, atunci bunurile sau serviciile cu care utilizatorii le vor substitui pe cele în cauză fac parte din aceeași piață relevantă a produsului/serviciului.

Aspectele analizate de ANCOM în cadrul demersului de identificare a pieței relevante a produsului sunt următoarele:

1. dacă serviciile de terminare a apelurilor de voce în rețelele publice mobile de telefonie, care utilizează tehnologiile 2G și/sau 3G și/sau 4G și/sau 5G sau alte tehnologii fac parte din aceeași piață relevantă;

2. dacă serviciile de terminare a apelurilor de voce la puncte fixe către numere utilizate pentru servicii de tip „home zone”/„zona mea” fac parte din aceeași piață relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile;

3. dacă piața relevantă cuprinde serviciile de terminare a apelurilor de voce la numere pentru servicii cu valoare adăugată și pentru servicii de informații privind abonații;

4. constrângerile concurențiale indirecte din partea altor servicii furnizate pe piața cu amănuntul (servicii SMS, servicii de tip OTT, alte servicii);

5. dacă piața relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile trebuie definită la nivelul fiecărei rețele publice mobile de telefonie;

6. dacă piețele relevante cuprind serviciile de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile „auto-furnizate”.

3.3.1. *Analiză de substituibilitate între serviciile de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețelele publice de telefonie, indiferent de tehnologia utilizată – 2G, 3G, 4G, 5G sau alte tehnologii*

Furnizorul de rețele publice de telefonie la puncte mobile nu poate condiționa furnizarea serviciilor de terminare în propria rețea de tehnologia utilizată de operatorul rețelei în care este originat un apel. Totodată, nici apelantul, nici operatorul rețelei la care este conectat apelantul nu pot influența decizia apelantului de a se conecta la o anumită rețea de telefonie la puncte mobile, rețea operată prin intermediul tehnologiilor accesibile operatorului său. În aceste condiții și conform principiului neutralității tehnologice, serviciile de terminare a

---

²¹Nota Comisiei cu privire la definirea piețelor relevante în scopurile dreptului comunitar al concurenței (Nota Comisiei privind definirea piețelor), OJ 1997 C 372/3, precum și Instrucțiunile CE.

apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie trebuie să fie incluse în aceeași piață relevantă a produsului, indiferent de tehnologia utilizată.

Astfel, serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie care utilizează tehnologie de tip 2G, serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie care utilizează tehnologie de tip 3G, serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie care utilizează tehnologie de tip 4G, serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie care utilizează tehnologie de tip 5G, precum și serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie care utilizează tehnologie 2G și/sau 3G și/sau 4G și/sau 5G fac parte din aceeași piață relevantă a produsului.

Având în vedere că Autoritatea analizează piața de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie într-o manieră prospectivă, orizontul de timp vizat fiind de cinci ani, este de menționat că în urma transpunerii în legislația națională a Directivei 2009/114/CE²², Decizia președintelui ANCOM nr. 168/2010²³ a permis liberalizarea utilizării spectrului de frecvențe radio astfel încât operatorii de telefonie la puncte mobile care dețin drepturi de utilizare în benzile de frecvențe radio 900 Mhz și 1800 MHz au putut utiliza tehnologia 3G. Licitațiile de spectru organizate în 2012, 2015 și, respectiv, în 2021 au majorat substanțial portofoliile de frecvențe acordate furnizorilor mobili, permițând dezvoltarea eficientă a capacităților rețelelor de acces radio și introducerea pe scară largă a tehnologiei LTE prin investiții semnificative (în acest sens este important de menționat că Orange Romania S.A. a lansat la finalul anului 2015 serviciul de voce „Apel 4G”, bazat pe tehnologia Voice over LTE).

În 2022, rețelele din România utilizau 805 MHz de spectru radio pentru furnizarea serviciilor către utilizatori, dar consumul tot mai mare de date mobile și la viteze tot mai mari odată cu progresul spre 5G, a necesitat spectru suplimentar, astfel că prin licitația din 2022 au fost alocate drepturi de utilizare pentru 420 MHz: 110 MHz suplimentari din 2023, 50 MHz suplimentari din 2026, iar pentru 260 MHz utilizați în prezent urmează a fi emise licențe noi începând cu 2026. În acest moment, rețelele din România pot utiliza un total de 915 MHz spectru radio începând cu ianuarie 2023, respectiv 965 MHz începând cu ianuarie 2026.

Astfel, din punctul de vedere al prezentei analize, Autoritatea își menține punctul de vedere, și anume, că indiferent de generația de tehnologie utilizată, prezentă sau viitoare, operatorii ce furnizează servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie acționează pe aceeași piață relevantă a produsului.

3.3.2. Analiză de substituibilitate între serviciile de terminare a apelurilor de voce la puncte fixe furnizate de operatorii de rețele publice de telefonie mobilă și serviciile de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile

Pentru a evalua măsura în care serviciile de terminare a apelurilor către numerele corespunzătoare „soluțiilor” fixe, de tipul homezone/officezone și „zona mea”, furnizate de operatorii de rețele mobile intră în piața relevantă, se va analiza situația existentă la nivelul pieței cu amănuntul.

Soluțiile de telefonie la puncte fixe (servicii de tip „zona mea” sau homezone/office zone), oferite de operatorii de rețele mobile, deși îmbină caracteristicile serviciilor de telefonie la puncte fixe cu folosirea elementelor de rețea specifice rețelelor de telefonie la puncte mobile, restricționează mobilitatea apelantului,

---

²²Directiva 2009/114/CE a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 87/372/CEE a Consiliului privind benzile de frecvență care urmează să fie rezervate pentru introducerea coordonată în Comunitate a telecomunicațiilor mobile terestre digitale celulare paneuropene publice

²³Decizia președintelui Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații nr. 168/2010 pentru armonizarea utilizării benzilor de frecvențe radio pereche 880-915 MHz, 925-960 MHz, 1710-1747,5 MHz și 1805-1842,5 MHz, cu modificările și completările noastre

având asigurate numerotație fixă. Astfel, pentru apelant nu există nicio modalitate de a determina dacă terminarea apelului se face într-o rețea fixă sau într-o rețea mobilă.

Abonații serviciilor de tipul homezone/officezone au posibilitatea de a efectua (și primi) apeluri într-o zonă limitată, clar definită în momentul încheierii contractului. Serviciile adiționale puse la dispoziția utilizatorilor finali de către operatorii ce furnizează astfel de soluții fix-mobil, servicii cum ar fi SMS, căsuță vocală, Cost Control, ascunderea identității apelului, apel în așteptare, apel reținut sunt specifice serviciilor de telefonie la puncte mobile.

În cazul serviciilor de tip „zona mea”, mobilitatea utilizatorului este restrânsă la o anumită zonă predefinită de utilizator, care poate fi de exemplu cea de acasă sau de la locul de muncă, zonă în care terminalul funcționează în regim fix, numerotația activă fiind cea corespunzătoare. În afara zonei predefinite, există trei posibilități pentru terminarea apelurilor, fie redirectionarea către numărul de mobil, fie înregistrarea unui mesaj către căsuța vocală, fie redarea unui mesaj care să-l anunțe pe apelant că apelatul nu se află în zona predefinită. În ceea ce privește serviciile care nu presupun predefinirea unei zone anume, acestea implică reoriginarea apelurilor de către o platformă inteligentă către numărul de mobil al utilizatorului final, numerotația folosită fiind cea la puncte fixe.

Așadar, caracteristica principală a soluțiilor de telefonie la puncte fixe furnizate prin utilizarea exclusivă a rețelei publice de telefonie mobilă este aceea că nu permite posibilitatea de „hand-over”, ci permite o mobilitate limitată, care de obicei este delimitată de o celulă din rețeaua operatorului. În plus, tarifele practicate la nivel cu amănuntul sunt la nivelul celor practicate pentru serviciile de telefonie la puncte fixe, mai mici decât cele percepute pentru realizarea de apeluri la puncte mobile.

Creșterea semnificativă a resurselor de spectru alocate operatorilor de rețele de telefonie mobilă în urma licitațiilor organizate în ultimii ani, care au permis introducerea tehnologiilor 4G și 5G, a determinat ca soluțiile fixe lansate de aceștia în anul 2007 să fie tot mai puțin utilizate, multe din acestea fiind deja retrase din ofertele comerciale ale acestora.

Serviciile de telefonie la puncte mobile sunt caracterizate de posibilitatea efectuării și recepționării de apeluri din orice locație în care există acoperire a rețelei operatorului de telefonie la puncte mobile, trecerea de la o celulă la alta făcându-se fără afectarea convorbirii în curs („hand-over”)²⁴. Prin urmare, din punct de vedere al caracteristicilor funcționale și al tarifelor, substituibilitatea între cele două tipuri de servicii este limitată.

În mod corespunzător, la nivelul pieței de gros, date fiind caracteristicile tehnice și funcționale, **serviciile de terminare a apelurilor de voce către numerotație fixă, oferite de operatorii rețelelor publice mobile de telefonie, pentru a furniza servicii de apeluri la puncte fixe, pentru care nu este disponibilă procedura de „hand-over”, nu fac parte din piața relevantă analizată**, ci sunt parte din piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe.

3.3.3. Analiză de substituibilitate între serviciile de terminare a apelurilor la numere nongeografice utilizate pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile de tipul „oricine către oricine” și serviciile de terminare a apelurilor la numere pentru servicii cu valoare adăugată

Având în vedere posibilitatea utilizatorilor finali de a efectua apeluri fie către numere alocate operatorilor de telefonie la puncte mobile (apeluri de tipul „oricine către oricine”), fie să utilizeze servicii cu

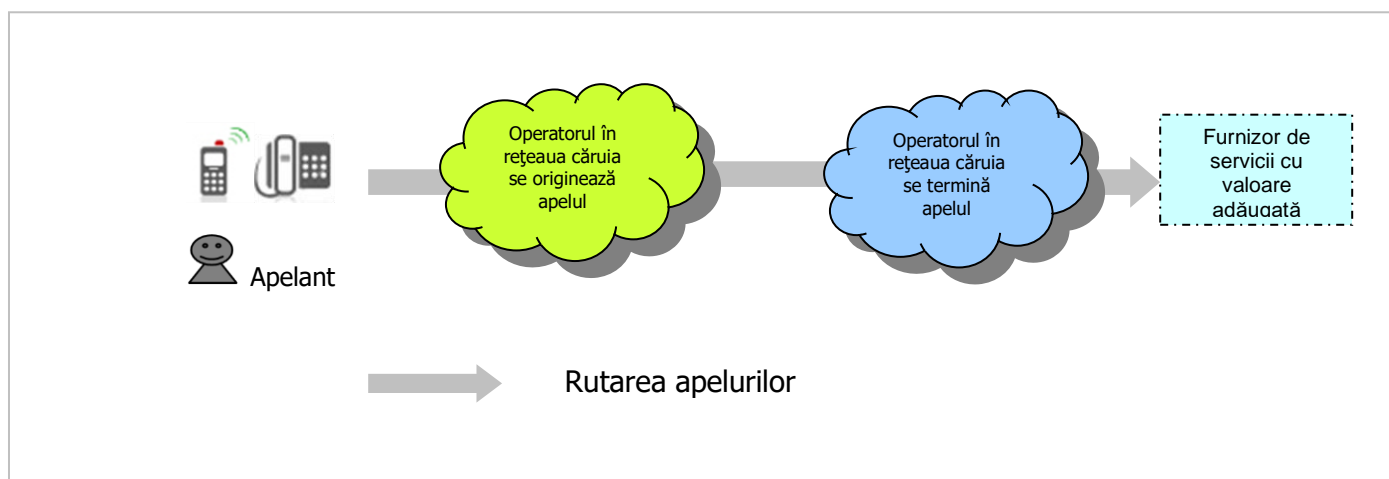
---

²⁴Descrierea detaliată a acestor servicii este disponibilă în documentul „Expunere de motive la măsurile Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații privind piețele relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte fixe”, secțiunea 3.3.2 iii) – iv).

valoare adăugată (inclusiv servicii de informații privind abonații) prin intermediul aceleiași rețele de comunicații electronice ori prin rețele diferite, se va analiza în cele ce urmează oportunitatea includerii în piața relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor la numere pentru servicii cu valoare adăugată. Este de menționat că, în cadrul prezentei analize, Autoritatea consideră că toate serviciile furnizate prin intermediul numerelor din domeniile OZ = 08 și OZ = 09 și, respectiv, către numerele naționale scurte pentru informații privind abonații de forma 118 (xyz) sunt servicii cu valoare adăugată, în sensul că operatorul în rețeaua căruia se termină apelul adaugă valoare serviciului de apel prin facilitarea legăturii între acesta și furnizorul de servicii de conținut, care deține informația de interes pentru apelant.

În ceea ce privește furnizorii de servicii cu valoare adăugată, aceștia achiziționează, în fapt, o facilitate diferită de serviciul de terminare a apelurilor la puncte mobile, după cum a fost definit în scopul analizării pieței serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie. Specific acestui tip de servicii este faptul că furnizorul de servicii de conținut poate să opteze pentru rețeaua operatorului în care dorește conectarea, determinând în acest mod o presiune concurențială asupra tarifelor percepute de către operatorul în a cărui rețea se termină apelul. Figura nr. III.1 prezintă elementele principale corespunzătoare furnizării de servicii cu valoare adăugată.

Figura nr. III.1. Principalele elemente corespunzătoare utilizării serviciilor cu valoare adăugată

Sursa: ANCOM

Pe de altă parte, în ceea ce privește condițiile de comercializare, există diferențe semnificative între categoriile de apeluri care formează piețele cu amănuntul, ceea ce influențează în mod direct cererea din partea utilizatorilor finali. Astfel, ca urmare a aplicării unor principii de tarificare diferite în cazul fiecărei categorii de servicii (și anume, „*partea apelantă plătește*”, „*partea apelată plătește*” sau partajarea tarifului), structura tarifelor și a fluxului de plăți diferă semnificativ de la un serviciu la altul și determină constrângeri competitive la nivelul piețelor de interconectare²⁵. Valoarea adăugată a serviciului este dată de către operatorul în rețeaua căruia se termină apelul și care utilizează o platformă inteligentă pentru a pune la dispoziție serviciul părții apelante. Utilizatorul final este facturat, în general, de către operatorul în rețeaua căruia a fost inițiat apelul. Pe de altă parte, tarificarea între operatori este dependentă de principiile de tarificare corespunzătoare categoriei de servicii cu valoare adăugată care este vizată.

Dat fiind scopul diferit de utilizare a apelurilor furnizate la puncte mobile de către operatorii de servicii de conținut, servicii de informații diverse și, respectiv, a apelurilor de tipul „*oricine către oricine*”, Autoritatea

²⁵Descrierea detaliată a acestor servicii este disponibilă în documentul intitulat „Expunere de motive la măsurile Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații privind piețele relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte fixe”, secțiunea 3.2.2.

consideră necesar analizarea posibilității ca cele două categorii de servicii să fie incluse în aceeași piață cu amănuntul.

Planul național de numerotație prevede alocarea numerelor nongeografice din domeniul 0Z = 08 pentru servicii diverse furnizate de terți (televoting, servicii de date și acces la internet, „Acasă direct” etc.), în timp ce numerele aparținând domeniului 0Z = 09 pot fi alocate exclusiv serviciilor cu tarif special, de tipul „Premium Rate” (divertisment, jocuri, concursuri, diverse informații, acces la internet prin dialler etc.). Conform informațiilor disponibile la 31.12.2022, erau alocate numere din subdomeniul 0ZAB = 0800 (numere cu acces gratuit pentru apelant) către Vodafone Romania S.A., Orange România S.A., Telekom Romania Mobile Communications S.A. (fără numere asignate abonaților) și RCS & RDS S.A. Numerotație din subdomeniile 0ZAB = 0805 (numere pentru servicii cu trafic atipic), 0ZAB = 0808 (numere pentru servicii de acces indirect) și 0ZAB = 0870 (numere de acces la transmisiuni de date și internet) a fost alocată RCS & RDS S.A., dar fără să fi fost asignat vreun număr.

În ceea ce privește numerotația din domeniul 0Z = 09, la 31.12.2022, RCS & RDS S.A. avea alocate numere (dar fără să fi fost asignate abonaților) din subdomeniile 0ZAB = 0906 (numere pentru servicii de divertisment pentru adulți), 0ZAB = 0900 (numere pentru servicii de divertisment, jocuri, concursuri) și 0ZAB = 0903 (numere pentru servicii de informații diverse).

Ținând cont de utilitatea și de caracteristicile funcționale ale acestora, pe de o parte, cât și de faptul că implementarea numerelor din subdomeniile menționate s-a realizat cu ajutorul elementelor din rețelele publice fixe operate de furnizorii de servicii de comunicații electronice, fiind astfel asimilate serviciilor de telefonie la puncte fixe, ANCOM consideră că serviciile de apeluri către numerele din domeniile 0Z = 08 și 0Z = 09 sunt servicii furnizate la puncte fixe, neputând determina constrângeri concurențiale semnificative asupra nivelului tarifelor practicate pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile.

Cu toate acestea, utilizatorii finali nu vor înlocui apelurile către numere nongeografice pentru servicii cu valoare adăugată și către numere nongeografice asignate individual abonaților cu apeluri către numere alocate pentru servicii de informații privind abonații, având în vedere scopul de consum complet diferit (în condițiile în care apelantul cunoaște datele părții apelate, acesta nu are nevoie să achiziționeze servicii pentru informații privind abonații), caracteristicilor diferite și a metodei de tarifare diferite.

Din punct de vedere al substituibilității ofertei, furnizorii de servicii cu valoare adăugată sau cei de apeluri la puncte mobile pot intra într-un timp scurt și fără investiții semnificative pe piața serviciilor de informații privind abonații, în condițiile în care are loc o creștere tarifară cu 5-10% (corespunzătoare testului monopolistului ipotetic).

Dar, în lipsa îndeplinirii criteriului substituibilității cererii, ANCOM consideră că serviciile cu valoare adăugată formează o piață cu amănuntul a produsului distinctă.

Având în vedere că prezenta analiză vizează piețele relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, piețe de gros, ANCOM cercetează în ce măsură serviciile de terminare a apelurilor la numere nongeografice utilizate pentru servicii cu valoare adăugată fac parte din piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie.

Din punct de vedere tehnic, furnizarea serviciilor cu valoare adăugată presupune utilizarea unei platforme inteligente conectate la rețeaua unui operator de rețele de comunicații electronice. Interconectarea acestora cu rețelele de comunicații electronice face posibil accesul utilizatorilor finali sau al furnizorilor de servicii care nu operează o rețea de acces la serviciile în cauză. Este de menționat că, în România, există atât furnizori de comunicații electronice, cât și furnizori de servicii de conținut, servicii diverse sau servicii de interes public care au acorduri de interconectare pentru a se conecta la rețeaua altor operatori în vederea terminării apelurilor, dar există și cazuri în care furnizorii de servicii de conținut au și calitatea de furnizori de servicii de comunicații electronice, oferind apeluri de tipul „*oricine către oricine*”, pe baza unor acorduri de interconectare

cu alți operatori de rețele publice de telefonie. În acest sens, Autoritatea consideră adecvată analiza substituibilității cererii și a ofertei între cele două categorii de servicii, la nivelul pieței de gros.

Considerând, în primă instanță, substituibilitatea din punct de vedere al cererii între serviciile de terminare a apelurilor într-o rețea publică de telefonie la puncte mobile și serviciile oferite prin intermediul apelurilor către numere nongeografice cu valoare adăugată, acestea se deosebesc fundamental în ceea ce privește cuantumul și modalitatea de încasare a tarifului. Operatorul rețelei în care se termină apelul va percepe operatorului rețelei în care sunt originate apelurile tariful pentru interconectare în vederea terminării la puncte mobile a apelului (cel reglementat), costurile aferente utilizării platformei inteligente, precum și tariful cu amănuntul corespunzător valorii adăugate a serviciului respectiv. Mai departe acesta va factura apelantului, un tarif special comparativ cu cel al unui apel de tipul „*oricine către oricine*”, care va reflecta costul apelului, costul aferent utilizării platformei inteligente de către operatorul care termină apelul și costul informației obținute în urma utilizării serviciului.

Cu toate acestea, un furnizor de servicii cu valoare adăugată are posibilitatea de a negocia tarifele pentru terminare cu operatorul care finalizează apelurile către serviciile cu valoare adăugată. Acest lucru se datorează faptului că furnizorul de servicii de conținut are ca opțiune terminarea apelurilor în rețeaua oricărui operator care este interconectat cu operatorul în rețeaua căruia sunt terminate apelurile. Astfel, există o presiune concurențială asupra acestuia, astfel încât serviciile pentru terminare în propria rețea nu vor fi tarificate excesiv.

Pe baza considerentelor mai sus menționate, Autoritatea consideră că nu există substituibilitate între cele două servicii, la nivelul cererii.

Având în vedere substituibilitatea ofertei, serviciile de terminare a apelurilor pentru servicii cu valoare adăugată presupun terminarea către numere nongeografice, nefiind necesar ca un operator ce dorește furnizarea de astfel de servicii să aibă o rețea cu un grad de acoperire mare. În ceea ce privește terminarea la puncte mobile, operatorul rețelei are nevoie de un grad mare de acoperire pentru a păstra conectivitatea dintre terminalul mobil al utilizatorului și rețeaua sa, și ca o consecință, conectivitatea dintre utilizatorii rețelei, cât și dintre utilizatorii diferitelor rețele. Astfel, în condițiile unei creșteri tarifare cu 5-10% (corespunzătoare testului monopolistului ipotetic), un furnizor de comunicații electronice poate intra pe piața serviciilor de terminare a apelurilor pentru servicii cu valoare adăugată într-un interval de timp rezonabil și fără investiții costisitoare. În ceea ce privește posibilitatea intrării pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la numere nongeografice specifice serviciilor furnizate la puncte mobile, piață caracterizată în general de economii de scară și de scop, o creștere tarifară cu 5-10% nu ar determina apariția de noi oferte pe piață într-un interval de timp rezonabil și fără investiții considerabile.

Prin urmare, pe baza considerentelor expuse, rezultă că **serviciile de terminare a apelurilor la numere nongeografice utilizate pentru servicii cu valoare adăugată nu fac parte din aceeași piață relevantă cu serviciile de terminare a apelurilor de voce, la numerele nongeografice pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile, pentru apeluri de tipul „*oricine către oricine*”.**

3.3.4. Analiza constrângerilor indirecte de ordin concurențial asupra tarifelor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile

Lărgind sfera analizei de substituibilitate, au fost avute în vedere inclusiv soluțiile alternative pe care un apelant le-ar putea folosi ca servicii-substitut pentru un apel către un număr național nongeografic pentru servicii de telefonie la puncte mobile. Alternativele avute în vedere sunt transmiterea de mesaje sub forma mesajelor scurte (SMS), a mesajelor multimedia (MMS) sau mesaje mai lungi prin intermediul poștei electronice (e-mail), realizarea unui apel prin intermediul tehnologiei VoIP sau utilizarea serviciilor de tip OTT.

Având în vedere criteriul substituibilității cererii, aplicat cu ajutorul testului monopolistului ipotetic, se evaluează dacă, conform principiului „*partea apelantă plătește*”, utilizatorii finali apelanți reacționează la o creștere cu 5-10% a tarifelor cu înlocuirea apelurilor cu alte metode alternative, generând o pierdere pentru operatorul care a majorat tarifele.

Utilizarea de servicii de mesaje scurte (SMS) sau alte categorii de servicii de mesaje furnizate la puncte mobile (MMS, email)

ANCOM consideră că nu există argumente pentru a susține substituibilitatea cererii între serviciile de mesaje (SMS, MMS, e-mail), pe de o parte, și serviciile de apeluri la puncte mobile, pe de alta. Astfel, utilizatorii finali percep serviciile de mesaje scurte ca fiind complementare serviciilor de telefonie la puncte mobile, având în vedere faptul că ambele sunt accesibile de pe terminalul mobil, dar scopul în care sunt utilizate este diferit. Prin urmare, este puțin probabil ca modificarea tarifelor pentru apelurile către un terminal mobil, determinată de tarifele aferente serviciului de terminare a apelurilor, să poată exercita vreo constrângere concurențială asupra tarifelor percepute pentru mesajele SMS, MMS sau e-mail.

În primul rând, printre elementele principale care diferențiază aceste categorii de mesaje de apelurile de voce către terminale mobile, pot fi menționate atât orizontul de timp vizat pentru transmiterea conținutului, cât și timpul necesar transmiterii mesajului în sine. În acest sens, un mesaj SMS, MMS sau e-mail necesită un interval mai mare de timp pentru a fi compus, în cazul SMS-urilor, fiind limitat și la un anumit număr de caractere.

Alt element distinctiv între cele două categorii de servicii este lipsa de promptitudine a răspunsurilor în cazul mesajelor transmise. Astfel, în momentul efectuării unui apel, promptitudinea răspunsului este imediată, comunicarea realizându-se în timp real, apelantul asigurându-se că apelatul a recepționat informația transmisă și poate acționa în consecință. În ceea ce privește mesajele SMS, MMS și e-mail, destinatarul poate să observe recepționarea lor în timp util sau nu, decalându-se momentul interacțiunii între cele două părți.

Considerând criteriul substituibilității ofertei, furnizarea de servicii de mesaje scurte, MMS sau e-mail, pe de o parte, și de apeluri de voce, pe de alta, presupune atât utilizarea unor echipamente și capacități diferite de rețea, cât și a unor tehnologii diferite de transmitere. De asemenea, Autoritatea are în vedere măsura în care furnizarea serviciilor de mesaje afectează nivelul de profitabilitate al furnizorului care oferă servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile. Având în vedere faptul că atât serviciile de mesaje, cât și serviciile de apeluri sunt oferite simultan pe același terminal mobil de către același furnizor, acesta are libertatea de a-și stabili tarifele astfel încât acestea să nu exercite presiuni concurențiale unele asupra celorlalte. În consecință, ANCOM consideră că substituibilitatea ofertei este un criteriu irelevant în cazul de față, dat fiind că stabilirea tarifelor pentru terminare nu este influențată de tarifarea celor două categorii de servicii.

În concluzie, mesajele scurte, mesajele multimedia sau alte categorii de servicii de mesaje nu reprezintă o alternativă viabilă pentru apelurile de voce, în condițiile creșterii cu 5-10% a tarifelor corespunzătoare serviciilor de terminare. Mai mult, din punct de vedere al modului de utilizare și al funcționalității, serviciile de mesaje și serviciile de apeluri voce sunt percepute ca fiind complementare de către utilizatorii finali.

Utilizarea serviciilor de apeluri furnizate prin tehnologia de tip VoIP, inclusiv a celor de tip OTT

După cum a fost detaliat în „Expunerea de motive la măsurile Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații privind piețele relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte fixe”, serviciile de apeluri furnizate prin intermediul tehnologiei de tip VoIP, atât cele cu gestiunea calității, cât și cele fără gestiunea calității, dar care beneficiază de resurse de numerotație alocate, fac parte din piața relevantă a serviciilor de terminare la puncte fixe a apelurilor. Argumentul principal în acest sens ține de lipsa mobilității determinată de utilizarea terminalelor fixe sau a PC-urilor, față de utilizarea terminalelor mobile.

În ce privește presiunile concurențiale indirecte asupra tarifelor de terminare la puncte mobile, exercitate de introducerea pe scară din ce în ce mai largă a „aplicațiilor” sau serviciilor „de conținut”, denumite generic servicii OTT²⁶, în particular a serviciilor VoIP care pot fi utilizate prin instalarea de către utilizatorul final a unor aplicații software specifice, pentru a efectua și recepționa apeluri prin intermediul terminalelor mobile care permit utilizarea tehnologiilor Wi-Fi, 3G, 4G, 5G etc., și care dispun de o conexiune activă de acces la internet, fără a se utiliza numerotația implementată în rețelele publice mobile, analiza a arătat următoarele:

La nivelul pieței cu amănuntul, există o cerere în creștere pentru serviciile OTT prin intermediul unei rețele mobile, fiind rezultatul creșterii disponibilității accesului la internet în bandă largă prin intermediul platformelor mobile, corelat cu creșterea performanței echipamentelor terminale. Pe de o parte, se poate spune că anumite servicii OTT (cum ar fi Viber, Skype, Facebook Messenger sau Whatsapp) s-au dezvoltat într-un mod care arată că pot fi considerate alternative ale serviciilor de comunicații electronice pe care operatorii le furnizează, acestea permițând atât servicii de voce, cât și transmiterea de mesaje. Totuși, cu toate că cele mai multe servicii OTT sunt gratuite, acestea nu au ajuns încă la nivelul la care ar putea fi considerate substitute reale pentru apelurile efectuate către numere aparținând rețelelor de telefonie mobilă, unul dintre argumente fiind acela că, pentru realizarea unui apel prin intermediul serviciilor OTT, atât partea apelantă, cât și partea apelată trebuie să aibă acces la internet, să aibă dispozitivele (un smartphone, o tabletă sau un laptop/PC) pornite pentru a utiliza serviciul și, mai mult, să fie conectate simultan la serviciul respectiv, ceea ce nu este probabil a se întâmpla de fiecare dată.

Pe lângă neconcordanța de ordin temporal, este de menționat și faptul că partea apelată plătește, la rândul ei, tariful corespunzător serviciilor de acces la internet, în timp ce în cazul apelurilor de tipul „*oricine către oricine*”, conform principiului „*partea apelantă plătește*”, orice apel recepționat este gratuit pentru apelat. Așadar, deși în aparență serviciile de tip OTT sunt gratuite, în realitate există costurile asociate serviciilor de acces la internet. Mai mult, calitatea serviciilor OTT depinde de calitatea conexiunii la internet la puncte mobile, astfel încât, în cazurile în care calitatea este scăzută, serviciile OTT nu asigură nivelul de calitate oferit prin intermediul apelurilor realizate prin intermediul unei rețele mobile de telefonie. De asemenea, în cazul serviciilor OTT, nu sunt necesare resurse de numerotație, iar posibilitatea mobilității este restricționată în cazul utilizării anumitor tehnologii de acces.

Ca atare, din punct de vedere al caracteristicilor funcționale, substituibilitatea între apelurile de tipul „*oricine către oricine*” la puncte mobile și utilizarea serviciilor de apeluri furnizate prin tehnologia de tip VoIP este puțin probabil a crea presiuni concurențiale directe și suficiente asupra tarifelor percepute pentru serviciile de apeluri la puncte mobile, astfel încât să poate fi considerate incluse în aceeași piață a produsului.

3.3.5. Analiza necesității definirii pieței serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile, la nivelul fiecărei rețele publice de telefonie

Având în vedere specificul serviciului de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie, ANCOM analizează în cele ce urmează necesitatea definirii unei piețe distincte a serviciilor de terminare în fiecare rețea publică de telefonie. Alte posibilități ar fi fie definirea unei piețe comune pentru terminarea la puncte mobile în toate rețelele de telefonie, fie, la polul opus, definirea unei piețe distincte pentru serviciile de terminare a apelurilor la fiecare număr, asignat fiecărui abonat, în fiecare rețea.

---

²⁶engl. Over The Top – conținut, servicii sau aplicații furnizate în mediul on-line prin internetul deschis (excluzând adresele IP private). Exemple de OTT-uri sunt aplicațiile pentru rețele sociale, pentru hărți, pentru mesagerie instantanee sau tip e-mail, comunicare audiovideo etc.

a) Substituibilitatea cererii la nivelul pieței de gros

Cererea de servicii de terminare, la nivelul pieței de gros, este reprezentată, în principal, de furnizorii de rețele publice de telefonie. Pentru a oferi utilizatorilor finali – care sunt fie clienți proprii, fie clienți ai altor furnizori, prin serviciul de tranzit al apelurilor – posibilitatea de a beneficia în mod permanent de servicii de telefonie destinate publicului (primirea și inițierea de apeluri), furnizorii de rețele publice de telefonie sunt obligați să achiziționeze servicii de interconectare în vederea terminării apelurilor în rețelele altor operatori de telefonie la puncte mobile, asigurând astfel finalizarea apelurilor inițiate de abonații proprii la cât mai multe destinații.

Având în vedere că furnizorul în rețeaua căruia se originează apelurile nu are altă variantă decât achiziționarea serviciilor de terminare de la furnizorul care operează rețeaua la care este conectat abonatul apelat, elasticitatea cererii în funcție de preț pentru serviciile de terminare este scăzută, iar tarifele de pe piața cu amănuntul nu determină constrângeri pe piața de gros. Prin urmare, substituibilitatea cererii este inexistentă, terminarea neputându-se face în rețeaua operatorului vizat fără încheierea unui acord de interconectare în acest sens.

De asemenea, din punct de vedere al locației de unde se inițiază un apel, ANCOM consideră că serviciile de terminare a apelurilor nu se diferențiază în funcție de originea națională sau internațională a acestora, în funcție de faptul că au fost inițiate într-o rețea fixă sau mobilă sau în funcție de numărul de rețele de comunicații electronice prin care a fost tranzitat apelul înaintea terminării acestuia.

Lipsa substituibilității cererii indică fără echivoc faptul că furnizarea de apeluri către fiecare destinație individuală poate determina piețe relevante diferite, un furnizor monopolist ipotetic având posibilitatea de a crește în mod profitabil, peste nivelul competitiv, tarifele cu amănuntul către destinații specifice. Mai mult, chiar dacă furnizorii de comunicații electronice pot termina apelurile la puncte mobile într-o anumită rețea atât în mod direct, cât și în mod indirect (prin intermediul tranzitului național sau internațional în funcție de acordurile de interconectare), este puțin probabil ca tarifele pentru terminare să fie similare astfel încât să manifeste presiuni concurențiale unele asupra celorlalte.

În concluzie, din punctul de vedere al cererii, piața de terminare a apelurilor la puncte mobile trebuie definită la nivelul fiecărei rețele mobile de telefonie.

Pentru a susține cele sus menționate, în cele ce urmează, ANCOM va evalua substituibilitatea ofertei pe piața de gros a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie.

b) Substituibilitatea ofertei la nivelul pieței de gros

În ceea ce privește oferta pe piața de gros, aceasta este reprezentată de furnizorii de rețele publice mobile de telefonie care asigură terminarea apelurilor transmise de la unul sau mai multe puncte de acces către propriii abonați, fiind necesar ca respectivii furnizori să opereze o rețea de acces.

Pentru a evalua posibilitatea substituirii ofertelor de servicii de terminare ale diferiților operatori este avută în vedere situația potențială a terminării unui apel în alte rețele publice de telefonie la puncte mobile decât rețeaua la care este conectată partea apelată.

Substituibilitatea ofertei la nivelul pieței de gros presupune ca serviciul de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o anumită rețea publică de telefonie să poată fi furnizat de un alt operator decât cel care furnizează accesul părții apelate. Or, după cum a fost menționat anterior, terminarea apelurilor într-o anumită rețea de telefonie nu se poate face fără cooperarea operatorului respectiv, decât eventual în situația în care rețeaua acestuia ar fi cumpărată de un alt operator. Cu toate acestea, chiar și în situația prezentată anterior, cei doi operatori nu ar intra în competiție pe piața de gros, unul înlocuindu-l pe celălalt.

De asemenea, în condițiile aplicării principiului „*partea apelantă plătește*”, apelatul este indiferent, în genere, la cuantumul tarifelor suportate de către apelant, alegerea rețelei în care se termină apelurile aparținându-i apelatului. În pofida posibilității existente de alegere a rețelei în care se originează un apel, în prezent, nu există posibilitatea tehnică care să permită selectarea, de către operatorul în rețeaua căruia este originat apelul, a rețelei în care se va termina apelul, atunci când este vorba de o rețea diferită de rețeaua la care este conectată partea apelată.

3.3.5.1 *Serviciile de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile către utilizatorii operatorilor de rețele mobile virtuale*

Operatorul mobil virtual (MVNO) este definit ca fiind acea entitate care furnizează servicii de comunicații electronice la puncte mobile, fără a deține o licență proprie de utilizare a frecvențelor radio și fără a avea în mod necesar toate elementele de rețea și/sau infrastructura cerută pentru a furniza servicii de comunicații mobile.

Segmentul de piață avut în vedere, de regulă, la nivelul pieței cu amănuntul de către un operator MVNO este, în general, unul de nișă, fie din perspectiva categoriei de clienți vizate, fie din perspectiva serviciilor pe care acesta le furnizează clienților săi, care sunt diferite de cele ale operatorilor mobili tradiționali (inclusiv operatorul mobil gazdă) existenți pe piață la un moment dat, aceste servicii presupunând fie o caracteristică specifică brand-ului (ce poate deveni și valoare adăugată), fie tarife mai reduse pentru servicii/pachete.

Măsura în care un MVNO poate influența tariful serviciului de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie depinde de relația sa cu operatorul rețelei mobile gazdă, în speță de modelul de afaceri implementat și de nivelul investiției la nivel de infrastructură de rețea. Există mai multe categorii de operatori de rețele mobile virtuale, în funcție de gradul de independență pe care un astfel de furnizor îl are în relația cu operatorul gazdă, respectiv, în relația cu utilizatorii finali.

Un operator mobil virtual complet (MVNO „complet”) deține controlul asupra propriilor servicii pe care le furnizează la nivelul pieței cu amănuntul și operează propriile elemente de rețea (core network), utilizate pentru furnizarea de servicii către clienți (de exemplu, HLR, VLR, (G)MSC, EIR, AuC, (G)SMSC, SGSN), ceea ce permite un grad foarte mare de independență, respectiv flexibilitate crescută în proiectarea și implementarea de noi servicii. Un operator mobil virtual complet poate emite propriile carduri SIM, dar nu deține drepturi de utilizare a frecvențelor radio și, în consecință, nu poate opera o rețea radio de acces (de exemplu, stații de bază, controlere ale rețelei radio). Pe de altă parte, un astfel de operator poate încheia propriile acorduri de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile și controlează relația cu utilizatorii finali în întregime.

Astfel, din perspectiva relației cu furnizorul care dorește să achiziționeze servicii de terminare de apeluri către utilizatorii unui MVNO complet, rezultă că acesta din urmă poate impune o creștere mică, dar semnificativă și de durată a tarifului de terminare a apelurilor către abonații proprii, determinând o piață de terminare individuală.

Un operator mobil virtual simplificat (MVNO „simplificat”) nu deține elemente de infrastructură de rețea de comunicații tip comutator, având doar mijloacele care îi permit controlul relației cu clientul. Cea mai mare parte a operatorilor virtuali din această categorie sunt simpli distribuitori. În cadrul acestui tip operațional se pot emite carduri SIM proprii, utilizând propria denumire de marcă (brand).

Un operator mobil virtual intermediar (MVNO „intermediar”) este un tip de operator ale cărui servicii prezintă caracteristici care se încadrează între cele ale operatorului mobil virtual „simplificat” și cele ale operatorului mobil virtual „complet”. Există mai multe tipuri de operatori virtuali „intermediari” în funcție de serviciile oferite și de gradul de independență față de operatorul de rețea mobilă. În practica internațională, această categorie se împarte în două subcategorii:

- Operatori virtuali - furnizori de servicii – în plus față de operatorii virtuali simplificați aceste tipuri de operatori virtuali își gestionează toate procesele legate de relațiile cu clienții și toate procesele de facturare pentru serviciile oferite;
- Operatori virtuali - furnizori de servicii cu valoare adăugată – în plus față de operatorii virtuali furnizori de servicii, acești operatori dispun de unele elemente de rețea, care asigură controlul asupra serviciilor oferite. Acești operatori virtuali pot lansa cu ușurință servicii cu valoare adăugată precum mesageria vocală, notificare apeluri pierdute, rețele private virtuale (VPN) etc.

În cazul operatorilor mobili virtuali de tip simplificat sau intermediar, apelurile către propriii abonați sunt rutate direct către rețeaua operatorului gazdă, în care este implementată numerotația, iar plata tarifului de terminare de către operatorii în rețelele cărora sunt originare apelurile se face direct către operatorul rețelei gazdă. Astfel, rezultă că doar acesta din urmă poate impune, ipotetic vorbind, o creștere mică, dar semnificativă și de durată a tarifului de terminare a apelurilor inclusiv către utilizatorii unui operator MVNO de tip simplificat sau intermediar, dat fiind că se ocupă în mod direct de încheierea contractelor de interconectare.

Prin urmare, având în vedere considerațiile de mai sus, serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile, furnizate de către operatori de tip MVNO „complet” (care operează o rețea mobilă virtuală, dețin propriile contracte de interconectare și controlează accesul la utilizatorii finali) determină piețe relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile de sine stătătoare.

Așa cum a fost menționat în capitolul II, la data de 31 decembrie 2022, în România existau trei furnizori, care ofereau servicii de telefonie la puncte mobile prin intermediul rețelelor altor operatori - Lycamobile S.R.L., prin intermediul rețelei Telekom Romania Mobile Communications S.A., având calitatea de furnizor de rețele mobile virtuale private (MVNO „complet” sau full MVNO), Orange România Communications S.A., prin intermediul rețelei Orange România S.A., ca furnizor de servicii (MVNO „simplificat” sau „light” MVNO), respectiv GOIL Services Romania S.A., prin intermediul rețelei Telekom Romania Mobile Communications S.A., ca furnizor de servicii (MVNO „simplificat” sau light MVNO).

Orange Romania Communications S.A. și GOIL Services Romania S.A., în calitate de MVNO „simplificat”, nu dețineau un comutator în care să fie implementată numerotația alocată de ANCOM, ci dispuneau doar de mijloacele care permit controlul relației cu clientul. Astfel, apelurile către propriii abonați sunt rutate direct către rețeaua operatorului gazdă, în care este implementată numerotația, iar plata tarifului de terminare de către operatorii în rețelele cărora sunt originare apelurile se face direct către acesta. Ca urmare, la data realizării analizei de piață, serviciile de terminare a apelurilor către utilizatorii de servicii de telefonie la puncte mobile ai societăților Orange Romania Communications S.A. și GOIL Services Romania S.A. nu determină piețe relevante de sine stătătoare.

Lycamobile S.R.L., în calitate de MVNO „complet”, deține în totalitate controlul asupra propriilor servicii pe care le furnizează la nivelul pieței cu amănuntul și operează propriile elemente de rețea (core network), printre care și două comutatoare în care este implementată numerotația alocată de ANCOM, având o relație directă cu furnizorii care achiziționează servicii de terminare a apelurilor către utilizatorii proprii. Astfel, la data realizării analizei de piață, serviciile de terminare a apelurilor către utilizatorii de servicii de telefonie la puncte mobile ai societății Lycamobile S.R.L. determină o piață relevantă de sine stătătoare.

În ceea ce privește serviciile de roaming național, acestea sunt achiziționate în scopul extinderii la nivel național a ariei de acoperire a unui operator care dorește să ofere clienților săi servicii de comunicații electronice la puncte mobile în cât mai multe zone. Furnizorul în cauză gestionează atât relațiile cu operatorii care doresc să achiziționeze servicii de terminare a apelurilor în rețeaua sa, cât și cu utilizatorii finali, inclusiv în situațiile în care aceștia se află în zonele unde se folosește rețeaua altui operator. Prin urmare, acesta poate impune o creștere mică, dar semnificativă și de durată a tarifului de terminare a apelurilor către abonații proprii,

determinând o piață de terminare individuală (proprie) la nivelul întregii rețele de acces care deservește la un moment dat plaja de numerotație a furnizorului.

Având în vedere aspectele menționate, rezultă că, din punct de vedere al cererii și al ofertei, nu există substitute viabile pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile la numerotația implementată în rețelele publice mobile de telefonie, operate de fiecare furnizor în parte.

În consecință, opinia Autorității este aceea că serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile, la numerotația implementată în fiecare rețea publică mobilă de telefonie, inclusiv în cazul utilizării serviciilor de roaming național, precum și la numere implementate în rețelele operate de furnizori de tip MVNO „complet”, constituie piețe relevante de gros distincte.

3.3.6. Analiza necesității includerii în piața relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile „auto-furnizate”

Serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie furnizate pentru propria activitate („auto-furnizate”) se referă la terminarea apelurilor abonaților proprii efectuate în propria rețea de telefonie. Ținând cont de faptul că fiecare furnizor de servicii de telefonie la numerotația implementată în rețeaua mobilă deține 100% din piața de terminare în propria rețea, Autoritatea consideră că serviciile de terminare „auto-furnizate” fac parte din piața relevantă analizată.

De asemenea, din punctul de vedere al substituibilității ofertei, orice operator care furnizează servicii de terminare în propria-i rețea pentru activitatea sa (serviciile de terminare „auto-furnizate”) poate trece repede, fără investiții suplimentare semnificative, la furnizarea de servicii de terminare pentru apelurile originare în orice altă rețea de telefonie. Astfel, serviciile de terminare „auto-furnizate” și serviciile de terminare oferite altor operatori de rețele publice de telefonie sunt incluse în aceeași piață relevantă.

3.3.7. Concluzii cu privire la piețele relevante ale produsului identificate de ANCOM

Pe baza criteriilor substituibilității cererii și a ofertei, mai sus-menționate, piața relevantă a produsului este următoarea:

Piața serviciilor de terminare a apelurilor de voce, la numere nongeografice pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile, implementate în fiecare rețea publică de telefonie, inclusiv în cazul utilizării serviciilor de roaming național, precum și la numere implementate în rețelele operate de furnizorii mobili virtuali de tipul MVNO „complet”, care cuprinde serviciile de terminare a apelurilor de voce la numere nongeografice pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile, inclusiv serviciile de terminare furnizate pentru propria activitate, indiferent de tehnologia sau mediul de transmisie utilizat ori de originea națională sau internațională a apelurilor.

3.4. Piața geografică relevantă

Definiția pieței geografice relevante are în vedere zona în care-și desfășoară activitatea furnizorii produselor din piața relevantă a produsului, zonă în care condițiile de concurență sunt suficient de omogene și care poate fi delimitată de alte zone limitrofe pe baza condițiilor concurențiale diferite²⁷. Criteriile principale în funcție de care se delimitează piața geografică relevantă sunt, în mod tradițional, acoperirea rețelei de

---

²⁷Orientările CE și cazul *United Brands v. Commission*, [1978] ECR 207.

comunicații electronice a furnizorilor de astfel de servicii, existența unor limite geografice impuse prin lege sau prin acte administrative²⁸ și existența acordurilor de acces și interconectare.

Având în vedere că rețelele de telefonie la puncte mobile au acoperire națională, dreptul de utilizare a frecvențelor radio fiind acordat la nivel național, ANCOM consideră că arhitectura rețelilor de telefonie la puncte mobile reflectă dimensiunea geografică a drepturilor de utilizare a spectrului radio. De asemenea, în cazul existenței unor contracte de acces la rețea (de exemplu, roaming național) aria de furnizare a serviciilor de terminare a apelurilor se va extinde cu aria în care operatorul are dreptul să furnizeze servicii în baza contractului de acces la rețea.

Astfel, piața geografică relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie se definește la nivel național. În acest sens, luând în considerare faptul că fiecare rețea publică de telefonie la puncte mobile determină o piață relevantă a produsului distinctă, piața corespunzătoare geografică este dată de acoperirea rețelei fiecărui operator în parte, plus aria deservită printr-un contract de acces la rețea (tip MVNO) sau un contract de roaming național, dacă acestea există. Din punct de vedere al condițiilor de concurență, tarifele practicate de către furnizori pentru serviciile de terminare a apelurilor sunt uniforme, nejustificând-se definirea unor subunități geografice relevante.

3.5. Concluzii cu privire la piețele relevante identificate

Piețele relevante ale produsului

Piața serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie.

ANCOM identifică 5 piețe relevante ale produsului, corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile la numere implementate în rețelele publice de telefonie, operate de următorii furnizori care aveau oferte de interconectare pentru respectivele servicii, la data de 31.12.2022:

1. Societatea „Lycamobile” – S.R.L.;
2. Societatea „Orange România” – S.A.;
3. Societatea „RCS & RDS” – S.A.;
4. Societatea „Telekom Romania Mobile Communications” – S.A.;
5. Societatea „Vodafone Romania” – S.A.

Piețele identificate sunt piețe de gros, pe care ar putea fi impuse obligații *ex ante* în conformitate cu prevederile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 111/2011, în măsura în care ar fi îndeplinit „testul celor trei criterii”, test ce urmează a fi detaliat în cuprinsul Capitolului IV din prezentul document.

Piețele geografice relevante

Piețele geografice relevante sunt piețe naționale, determinate de acoperirea geografică a rețelei operate de fiecare furnizor în parte.

---

²⁸ Orientările CE, paragraful 51.

Capitolul IV

Aplicarea „testului celor trei criterii” în cazul pieței relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile la numere implementate în rețelele publice de telefonie

4.1 Considerații de ordin general

Potrivit considerentului nr. 22 din preambulului Recomandării CE, în cazul piețelor relevante care nu sunt incluse în Anexa din Recomandarea CE, în legătură cu care au fost impuse obligații specifice în sarcina unor furnizori cu putere semnificativă, autoritățile de reglementare au obligația de a realiza o analiză a situației concurențiale pe piețele respective, în vederea menținerii, modificării sau retragerii obligațiilor impuse, dacă se constată că sunt îndeplinite, în mod cumulativ, cerințele testului celor trei criterii. Prin urmare, ANCOM va evalua dacă pe piețele relevante de gros identificate anterior, corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie, se mai justifică menținerea unor măsuri de reglementare, pe baza aplicării „testului celor trei criterii”.

În conformitate cu prevederile legale în vigoare²⁹, pentru ca o piață să fie susceptibilă de a fi reglementată *ex ante* trebuie să fie îndeplinite, în mod cumulativ, următoarele criterii:

- i) există obstacole însemnate și netranzitorii structurale, juridice sau de reglementare la intrarea pe piață;
- ii) există o structură de piață care nu tinde, în orizontul de timp al analizei, către concurență efectivă;
- iii) dreptul concurenței este insuficient pentru a corecta în mod corespunzător disfuncționalitățile identificate ale pieței.

Astfel, rezultă că, dacă cel puțin unul dintre criteriile menționate mai sus nu este îndeplinit, piața respectivă nu reprezintă o piață relevantă susceptibilă de reglementare *ex ante*. Evaluarea celor trei criterii prevăzute în Recomandarea CE trebuie realizată dintr-o perspectivă dinamică, în absența impunerii unor obligații pe respectiva piață, ținându-se cont de evoluțiile viitoare așteptate în orizontul de timp al analizei de piață.

4.2 Aplicarea „testului celor trei criterii” în cazul pieței serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețelele publice de telefonie

4.2.1 Analiza barierelor la intrarea pe piață

Conform Recomandării CE, evaluarea primului criteriu ia în considerare, din punct de vedere static, două tipuri de bariere la intrarea pe piață: barierele de natură legală și bariere de natură structurală. Ținând cont că barierele legale la intrarea pe piață rezultă din dispozițiile legilor, reglementărilor sau ale altor acte administrative care au efect direct asupra condițiilor de intrare și poziționare a furnizorilor pe piața relevantă (de exemplu, alocarea de spectru, acordarea dreptului de acces pe proprietăți, standardele de siguranță și securitate), astfel de bariere nu există pe piața serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețelele publice de telefonie.

Pe de altă parte, din punct de vedere tehnic, este practic imposibil de a termina un apel către un anumit număr de telefon la un alt punct mobil decât cel căruia îi corespunde numărul apelat sau în altă rețea decât aceea controlată de operatorul de telefonie al persoanei apelate. Prin urmare, intrarea pe piața serviciilor de

---

²⁹ Art. 92² alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011

terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețeaua fiecărui furnizor se caracterizează prin existența unor bariere insurmontabile.

Existența unor bariere de netrecut la intrarea pe piață este unul dintre factorii care determină lipsa potențialilor concurenți pe piața relevantă. Concurenții potențiali sunt operatorii care au capacitatea de a intra pe piața relevantă, extinzându-și aria geografică de furnizare a serviciilor sau adaptându-și rapid și fără investiții semnificative tehnologia cu ajutorul căreia furnizează serviciile. Concurenții potențiali pot minimiza eventualele acțiuni ale furnizorilor de pe piață de a crește nejustificat tarifele, dar, după cum a fost argumentat deja în cadrul prezentei analize, furnizorii de servicii de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile nu pot concura efectiv cu niciun alt furnizor, potențial sau nu, fiind imposibilă apariția unei alte oferte a unui furnizor privind serviciile de terminare în rețeaua operată de un alt furnizor.

În acord cu Nota explicativă la Recomandarea CE³⁰, bariera descrisă mai sus este suficientă ca argument pe baza căruia se poate concluziona că **primul dintre cele trei criterii ale testului este îndeplinit**, și anume că există bariere ridicate și netranzitorii la intrarea pe piața serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețelele publice de telefonie.

4.2.2 *Dinamica pieței serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie – tendința către concurență efectivă*

Cel de-al doilea criteriu urmărește evaluarea măsurii în care piața analizată prezintă caracteristicile care să indice evoluția acesteia către concurență efectivă, în absența unor reglementări *ex ante*.

Piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile este o piață de monopol, fiecare furnizor deținând o cotă de piață de 100% pentru terminarea în propria rețea a apelurilor destinate unui număr implementat în rețeaua respectivă, al cărui acces îl controlează întru totul. Astfel, serviciile de terminare sunt lipsite de potențial concurențial, niciun alt operator nefiind în postura de a furniza servicii de terminare la numerotația implementată în rețeaua mobilă a altui operator, ceea ce, din punct de vedere prospectiv, îi oferă acestuia posibilitatea de a putea abuza de puterea de piață pe care o deține, în primul rând prin stabilirea unor tarife de terminare excesive. Acesta a fost unul dintre argumentele principale pentru identificarea de piețe relevante ale produsului corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie, desemnarea de furnizori cu putere semnificativă și impunerea în sarcina acestora a unor obligații *ex ante*, care să constrângă, în primul rând, un eventual comportament de stabilire a unor prețuri excesive și discriminatorii și să determine furnizarea accesului la rețea într-un mod transparent și nediscriminatoriu.

În prezent însă, abilitatea furnizorilor de servicii de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile de a se comporta în mod independent față de clienți, utilizatori, concurenți, a fost fundamental limitată prin stabilirea, la nivelul Uniunii Europene, a unui tarif unic maximal pentru terminarea apelurilor la puncte mobile, respectiv la puncte fixe, în baza Regulamentului Delegat (EU) 2021/654. Astfel, toți operatorii care furnizează servicii de terminare a apelurilor de voce la numere implementate în rețelele publice mobile de telefonie din România, indiferent de tehnologia utilizată ori de originea națională sau internațională a apelurilor³¹, au obligația să perceapă un tarif maximal pentru serviciile de terminare furnizate de 0,7 eurocenți pe minut, începând cu data de 1 iulie 2021, de 0,55 eurocenți pe minut, începând cu data de 1 ianuarie 2022, de 0,4 eurocenți pe minut, începând cu data de 1 ianuarie 2023, respectiv de 0,2 eurocenți pe minut, începând cu data de 1 ianuarie 2024.

---

³⁰ SWD (2020) 337, pagina 76, <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/72442>;

³¹ Conform Regulamentul Delegat, tarifele stabilite se aplică apelurilor care provin de la numere din țări terțe și sunt efectuate către numere din România, în cazul în care este îndeplinită una din cele două condiții prevăzute la art. 1 alin. (4) din Regulamentul Delegat.

Practic, reglementarea la nivel european a tarifelor ce pot fi percepute pentru furnizarea serviciilor de terminare a apelurilor de voce la numere implementate în rețelele publice mobile de telefonie, reprezintă principalul motiv care a dus la eliminarea pieței corespunzătoare acestor servicii din lista piețelor relevante susceptibile de reglementare *ex ante*, din Recomandarea Comisiei Europene (EU) 2020/2245.

Odată problema tarifelor de terminare rezolvată, furnizorii de servicii de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile, prin prisma avantajului competitiv de care dispun, pot împiedica furnizorii existenți sau furnizorii noi să concureze sau să intre pe piață și prin intermediul altor practici anticoncurențiale, cum ar fi:

- refuzul sau tergiversarea accesului la terminarea apelurilor prin ne-implementarea unei arhitecturi de interconectare eficiente și echilibrate din punct de vedere al costurilor;
- aplicarea de tratamente discriminatorii, preferențiale, prin furnizarea unor condiții diferite de interconectare;
- lipsa de transparență, prin nepunerea la dispoziția furnizorilor interesați a informațiilor legate nemijlocit de serviciile de interconectare.

Pe de altă parte, având în vedere evoluțiile economice și tehnologice din ultima perioadă de la nivelul piețelor cu amănuntul și de gros, se poate prezuma că operatorii de rețele nu mai au aceeași motivație financiară pentru a practica astfel de comportamente. Avantajele competitive pe care le-ar putea avea în continuare operatorii, prin refuzul de a oferi acces sau prin practicarea discriminării, nu sunt la fel de puternice ca riscul perceperii unor tarife excesive pentru terminarea apelurilor. Tarifele mari de terminare a apelurilor erau cele care creșteau veniturile și profitul operatorului în a cărui rețea se termină apelurile și, respectiv, costurile operatorului din a cărui rețea proveneau apelurile, care este un concurent al operatorului în a cărui rețea se termină apelurile. În acest fel, operatorii în a căror rețea se termină apelurile aveau un dublu beneficiu: tarife ridicate, profituri mari și o poziție concurențială mai bună în comparație cu alți operatori. Practicarea unui comportament care presupune refuzul accesului prejudiciază concurenții, pe de o parte, dar poate avea și anumite consecințe negative pentru operatorii în a căror rețea se termină apelurile, cum ar fi afectarea imaginii furnizorului, a credibilității acestuia și a relațiilor cu clienții. Într-o piață cu amănuntul competitivă, cum este cea din România, utilizatorii caută servicii de comunicații de calitate și accesibile. Operatorii care refuză să termine apelurile sau care restricționează accesul pot oferi o experiență dezavantajoasă pentru utilizatori, care pot opta pentru operatori care oferă servicii mai bune, inclusiv acces nediscriminatoriu la apeluri din orice rețea.

Același raționament poate fi aplicat și în cazul discriminării. Utilizatorii și alți operatori pot percepe practicile discriminatorii ca fiind incorecte sau abuzive, ceea ce poate afecta imaginea și reputația operatorilor în cauză. Aceasta poate duce la pierderea încrederii utilizatorilor și la o poziție mai puțin favorabilă pe piață.

În cazul serviciilor auxiliare asociate interconectării, există posibilitatea ca acestea să devină subiectul unor dispute ce pot tergiversa sau chiar stopa procesul de interconectare, însă este de așteptat ca impactul unor astfel de probleme să fie minimal.

În primul rând, în conformitate cu prevederile Regulamentului Delegat (EU) 2021/654, începând cu data de 1 iulie 2021, tarifele pentru porturile de interconectare (care sunt cele mai utilizate servicii auxiliare) sunt incluse în tariful maximal unic la nivel european ce poate fi perceput pentru terminarea apelurilor la numerotația implementată în propriile rețele publice mobile de telefonie. În condițiile în care, anterior adoptării Regulamentului Delegat (EU) 2021/654, o proporție semnificativă din costurile cu serviciile auxiliare asociate interconectării era determinată de porturile de interconectare, trebuie analizată măsura în care alte servicii auxiliare pot reprezenta surse de venituri excesive pentru vreuna dintre părțile implicate, generând o balanță a plăților dezechilibrată. Tarifele pentru serviciile auxiliare interconectării în vederea terminării la puncte mobile a apelurilor, care reprezintă servicii suport, ar trebui să acopere costurile corespunzătoare furnizării acestor servicii, iar nu să reprezinte sursa principală de venit pentru operatorul care le furnizează. Din datele analizate de Autoritate, a rezultat că veniturile, respectiv costurile generate/înregistrate din/cu serviciile auxiliare (altele

decât porturile de interconectare) reprezintă o parte neglijabilă (mai puțin de 3%) din totalul veniturilor/costurilor obținute/înregistrate din/cu serviciile de terminare a apelurilor de voce în rețelele publice mobile de telefonie. Interesul operatorilor de a acționa într-un mod anticoncurențial, de a abuza de poziția pe piață prin practicarea unor tarife excesive pentru serviciile auxiliare este scăzut, atât timp cât serviciile auxiliare nu sunt o sursă principală de venit pentru operatori, aceștia concentrându-se mai mult pe serviciile de bază.

Totodată, din analiza datelor privind veniturile și costurile cu serviciile auxiliare de interconectare, rezultă faptul că acestea sunt relativ balansate pentru operatorii de rețele mobile, astfel că, cel puțin la nivel teoretic, tranzacțiile cu servicii auxiliare nu ar trebui să influențeze situația concurenței și structura pieței serviciilor de terminare la puncte mobile. Astfel, operatorul care ar încerca să-și maximizeze veniturile din serviciile auxiliare interconectării pentru terminare prin creșterea tarifelor pentru aceste servicii în relația cu unul sau chiar cu toți operatorii, nu și-ar atinge dezideratul întrucât o astfel de conduită ar determina creșterea costurilor suportate de acesta pentru serviciile auxiliare terminării în rețelele celorlalți operatori cu care interacționează pe piață. În ansamblu, câștigul suplimentar scontat ar fi în mare parte anulat de creșterea costurilor, neexistând motivația necesară pentru adoptarea unui astfel de comportament anticoncurențial într-un mod sistematic.

În ceea ce privește situația din România cu privire la manifestarea unor practici anticoncurențiale în perioada analizată, Autoritatea nu a înregistrat plângeri în acest sens, iar din răspunsurile la chestionarul transmis furnizorilor de rețele și/sau servicii de comunicații electronice, cei mai mulți operatori nu au semnalat probleme cu privire la acordurile de interconectare care să nu poată fi soluționate prin negocieri comerciale, nici din partea operatorilor de rețele mobile și nici a operatorilor de rețele fixe. De asemenea, toți operatorii de rețele mobile și-au exprimat intenția să continue să publice în mod voluntar oferta standard de referință pentru interconectare, după retragerea obligațiilor *ex ante*, astfel încât există indicii privind menținerea transparenței în ceea ce privește condițiile tehnico-economice și a un mediu în care devine mai puțin probabil ca operatorii să recurgă la discriminare sau să adopte comportamente anticoncurențiale.

În același timp, pentru analizarea dinamicii pieței, trebuie avuți în vedere o serie de factori și caracteristici ale pieței, care, la rândul lor, pot atenua comportamentul sistematic anticoncurențial, de excludere, practicat de anumiți furnizori de servicii de terminare a apelurilor de voce în rețelele publice mobile de telefonie, prin metodele amintite mai sus.

Astfel, serviciile de terminare constituie o piață de acces bidirecțională, în care operatorii au simultan calitatea de cerere și ofertă. Oferta este reprezentată de furnizorii actuali sau potențiali de servicii de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețelele publice de telefonie, iar cererea este reprezentată de furnizorii de rețele de comunicații electronice, care oferă sau intenționează să ofere propriilor utilizatori finali posibilitatea de a apela către puncte terminale din (alte) rețele publice mobile terestre de telefonie, respectiv de furnizorii care oferă altor operatori servicii de tranzit către rețelele publice mobile terestre de telefonie. Existența unei piețe de acces bidirecțională contribuie la atenuarea comportamentului anticoncurențial prin intermediul puterii de negociere compensatorie. În acest caz, operatorul rețelei din care sunt originare apelurile poate reacționa la comportamentul anticoncurențial al operatorului rețelei în care sunt terminate apelurile prin aplicarea unor condiții de furnizare dezavantajoase pentru serviciile auxiliare asociate propriului serviciu de terminare.

În plus, piața cu amănuntul a serviciilor de telefonie mobilă este matură, numărul furnizorilor de servicii de terminare la puncte fixe este în scădere de la an la an, în timp ce puterea de negociere a principalilor operatori de rețele mobile în ceea ce privește serviciile de terminare în propriile rețele este distribuită în mod echilibrat între aceștia, ceea ce are ca rezultat reducerea problemelor de interconectare care pot apărea. Astfel, la data de 31.12.2022, 4 furnizori activi de servicii de telefonie la puncte mobile operau propriile rețele publice mobile terestre, și anume, Orange România S.A., Vodafone Romania S.A., Telekom Romania Mobile Communications S.A. și RCS & RDS S.A.. Lycamobile S.R.L. avea calitatea de furnizor de rețele mobile virtuale (MVNO „complet” sau full MVNO) pe rețeaua Telekom Romania Mobile Communications S.A.. Orange România

S.A. deține cea mai mare cotă de piață determinată în funcție de numărul de utilizatori ($\times\%$), fiind urmată de Vodafone Romania S.A. cu o cotă de piață de $\times\%$, de RCS & RDS S.A. ($\times\%$) și Telekom Romania Mobile Communications S.A. cu 11,9%. La finalul lui 2022, toți operatorii de rețele mobile aveau un grad de acoperire a populației cu tehnologie GSM de peste 99%, respectiv cu tehnologie LTE de peste 96%. Volumul mic (0,3%) de trafic terminat în rețelele de telefonie mobilă de către operatorii alternativi de dimensiuni mici (i.e. operatori fiși, alții decât cei care dețin și rețele mobile) nu reprezintă o amenințare semnificativă pentru operatorii rețelelor mobile și minimizează interesul acestora de a acționa într-un mod anticoncurențial.

Un alt aspect important de avut în vedere pentru analiza dinamicii pieței este acela că tranziția la rețele IP și modernizarea rețelelor va elimina ierarhiile de rețea, iar reducerea numărului de puncte de interconectare va conduce la economii de costuri și va facilita interconectarea furnizorilor de servicii, oferindu-le tot mai multe opțiuni pentru a asigura conectivitatea cap la cap. Astfel, trecerea la IP va simplifica procesul de interconectare și va permite integrarea directă a unor funcții sau servicii suplimentare în echipamentele de rețea, reducând astfel dependența de echipamente sau servicii auxiliare achiziționate separat. În plus, serviciile de interconectare directă pentru voce pe IP sunt ușor de integrat cu interconectarea pentru traficul de date în cazul operatorilor de servicii de acces la internet, care dețin deja infrastructura necesară, oferirea celor două categorii de servicii (de voce și de date) realizându-se prin intermediul aceluiași suport fizic. .

În România, tranziția către IP este în proces de implementare³², până în prezent, operatorii de rețele mobile încheind în medie patru contracte de interconectare IP cu alți operatori, în timp ce, Orange România S.A. și Vodafone Romania S.A. au realizat deja interconectări între rețelele pe care le operează folosind tehnologia IP.

De asemenea, trebuie avut în vedere că, în cazul apariției unor probleme, din punct de vedere al alternativelor existente pe piață, utilizarea interconectării indirecte, prin intermediul furnizorilor de servicii de tranzit, poate reprezenta o modalitate de a depăși un eventual refuz sau tergiversarea accesului la rețeaua unor operatori, pentru terminarea apelurilor la numerotația implementată în rețeaua mobilă a acestora. Chiar dacă există o serie de diferențe din punct de vedere al tarifelor/costurilor și al modalității de furnizare, serviciile de interconectare indirectă sunt echivalente din punct de vedere tehnic cu serviciile de interconectare directă în condițiile păstrării calității apelului de voce și pot reprezenta o alternativă viabilă la serviciile de interconectare directă. Acest aspect este susținut și de răspunsurile furnizorilor la chestionarul realizat de ANCOM în contextul analizei de piață: din cei 30 de furnizori exclusiv de servicii de telefonie la puncte fixe, care au achiziționat servicii de interconectare în vederea terminării la puncte mobile în rețelele publice de telefonie la nivelul pieței de gros, 16 utilizaseră interconectarea indirectă (9 exclusiv interconectare indirectă, iar 7 atât interconectare directă cât și indirectă). De asemenea, 40% din costurile înregistrate în anul 2022 de furnizorii exclusiv de servicii de telefonie la puncte fixe, ca urmare a achiziționării serviciilor de interconectare în vederea terminării la puncte mobile a apelurilor de voce, au fost înregistrate cu servicii de interconectare indirectă. În condițiile unui trafic fluctuant sau foarte mic (doar 0,3% din traficul terminat în rețelele mobile provine de la operatorii exclusiv de rețele fixe), costurile de operare și simplitatea în gestionarea relațiilor comerciale au fost principalele motive invocate în favoarea interconectării indirecte.

În concluzie, din punct de vedere al dinamicii, piața serviciilor de terminare a apelurilor la numerotația implementată în propriile rețele mobile de telefonie nu prezintă riscuri majore care ar putea împiedica funcționarea normală a acesteia, în orizontul de timp al analizei.

---

³² Cu respectarea condițiilor din deciziile președintelui ANCOM nr. 1145-1149/2018 privind stabilirea cerințelor tehnice armonizate pentru interconectarea IP în vederea furnizării serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile la numere implementate în rețelele publice de telefonie, precum și a tarifelor corespunzătoare serviciilor asociate interconectării IP și colocării.

Instrumente alternative de reglementare

Pe lângă aspectele enumerate mai sus, trebuie menționat că, în situația apariției unor probleme concurențiale din cele menționate, autoritățile de reglementare pot interveni ulterior și impune măsuri corective pentru remedierea acestora, prin intermediul unor instrumente alternative pe care le au la dispoziție. Astfel, instrumentele de reglementare care pot fi utilizate pentru a rezolva eventuale probleme care pot apărea legate de furnizarea serviciilor de terminare a apelurilor la numerotația implementată în rețelele mobile sunt următoarele:

(i) **Dreptul de a negocia și de a încheia acorduri de acces sau de interconectare**, conform prevederilor art. 15 alin. (2) și art. 60 alin. (1) din CECE, transpuse prin art. 10 alin. (2) lit. a) și art. 12 alin. (1) și (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011. Norma prevăzută de art. 10 alin. (2) lit. a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 conferă furnizorilor de rețele publice de comunicații electronice sau servicii de comunicații electronice destinate publicului dreptul de a negocia și de a încheia acorduri de acces sau de interconectare cu orice alți furnizori de rețele publice de comunicații electronice ori de servicii de comunicații electronice destinate publicului, în condițiile art. 11 și 12 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011. Totodată, art. 12 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 prevede că, pentru a se asigura furnizarea și interoperabilitatea serviciilor de comunicații electronice destinate publicului, orice operator al unei rețele publice de comunicații electronice **are dreptul de a negocia un acord de interconectare cu orice alt operator al unei rețele publice de comunicații electronice, în vederea furnizării de servicii de comunicații electronice destinate publicului, inclusiv a serviciilor de comunicații electronice accesibile utilizatorilor prin intermediul unei alte rețele publice de comunicații electronice interconectate cu rețeaua oricăruia dintre cei 2 operatori, respectiv obligația, la cererea unui terț autorizat în condițiile prezentei ordonanțe de urgență, de a negocia un acord de interconectare cu solicitantul în cauză, în vederea furnizării de servicii de comunicații electronice destinate publicului, inclusiv a serviciilor de comunicații electronice accesibile utilizatorilor prin intermediul unei alte rețele publice de comunicații electronice interconectate cu rețeaua oricăreia dintre părți. Operatorii vor oferi acces și interconectare în conformitate cu obligațiile stabilite de autoritatea de reglementare potrivit dispozițiilor art. 100 – 105;**

(ii) **Soluționarea de către ANCOM a litigiilor având ca obiect interconectarea rețelelor de comunicații electronice**, astfel cum prevăd dispozițiile art. 61 alin. (1) și 26 alin. (1) din CECE, transpuse prin dispozițiile art. 100 alin. (1) și (2) și art. 116 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011. Conform dispozițiilor art. 116 alin. (1) din actul normativ sus-menționat „(1) În situația apariției unui litigiu între furnizori de rețele sau de servicii de comunicații electronice, între astfel de furnizori și furnizori care solicită sau beneficiază de acces ori interconectare sau între furnizori de rețele sau de servicii de comunicații electronice și furnizori de facilități asociate în legătură cu obligațiile prevăzute de dispozițiile prezentei ordonanțe de urgență, ale legislației cu aplicabilitate directă a Uniunii Europene din domeniul comunicațiilor electronice în cazul în care competența de monitorizare și verificare a respectării acestor obligații nu a fost acordată altei autorități, sau impuse de către ANCOM în conformitate cu aceste dispoziții, partea interesată poate sesiza ANCOM în vederea soluționării litigiului.”;

(iii) **Impunerea de către ANCOM prin intermediul unor decizii de reglementare cu caracter individual³³** a unor obligații în sarcina operatorilor care controlează accesul la utilizatorii finali, inclusiv, acolo

---

³³ Conform dispozițiilor art. 61 alin. (2) și (6) din CECE, transpuse prin art. 100 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 și art. 10 alin. (2) pct. 24¹ din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 22/2009 [privind înființarea Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații, aprobată prin Legea nr. 113/2010, cu modificările și completările ulterioare](#)

unde este cazul, a obligației de a asigura interconectarea rețelelor acestora, dacă impunerea acestor obligații este necesară pentru asigurarea conectivității între utilizatorii finali.

În acord cu Nota explicativă la Recomandarea CE³⁴, în cazurile în care există probabilitatea ca anumiți operatori să adopte comportamente anticoncurențiale pe piață, ANCOM poate impune obligații în temeiul art. 61 alin. (2) din CECE. De asemenea, în Nota explicativă la Recomandarea CE³⁵ se menționează că art. 61 din CECE reprezintă și temeiul juridic pentru impunerea de obligații în contextul soluționării unui litigiu între furnizorii serviciilor de terminare a apelurilor.

Un alt aspect important este acela că, în cazul reparației unor disfuncționalități sistemice la nivelul pieței serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie sau dacă alte instrumente legale de reglementare se dovedesc inadecvate pentru a aborda problemele tarifare și non-tarifare notificate de furnizori, Autoritatea poate re-analiza piața, pentru a impune obligații, în scopul remedierii problemelor concurențiale apărute și asigurării unui mediu concurențial pe piață.

În concluzie, având în vedere cele prezentate mai sus, din analiza celui de-al doilea criteriu, rezultă că, atât în prezent, cât și în orizontul de timp al analizei, există factori suficienți și semnificativi care să indice că riscul apariției unor probleme concurențiale pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la numerotația implementată în rețelele publice mobile de telefonie a fost puternic diminuat, astfel încât se poate considera că criteriul al doilea nu este îndeplinit.

4.2.3 *Eficiența aplicării legii concurenței*

Având în vedere că exigențele celui de-al doilea criteriu nu sunt îndeplinite, nu mai este necesară analizarea măsurii în care aplicarea în mod exclusiv a legislației concurenței nu este suficientă pentru remedierea problemelor concurențiale.

4.3 Concluzii cu privire la aplicarea „testului celor trei criterii” pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie

În cadrul acestui capitol, ANCOM a prezentat rezultatele analizei în ceea ce privește măsura în care piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie se mai justifică a fi considerată susceptibilă pentru reglementare *ex ante*, pe baza aplicării cumulative a testului celor trei criterii. Întrucât, în urma analizei, piața relevantă identificată nu îndeplinește al doilea criteriu, aceasta nu mai este susceptibilă pentru reglementare *ex ante*.

---

³⁴ SWD (2020) 337, pagina 80, paragraful 1, <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/72442>.

³⁵ SWD (2020) 337, pagina 80, paragraful 3, <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/72442>.

CAPITOLUL V

Retragerea obligațiilor impuse în sarcina furnizorilor desemnați cu putere semnificativă pe piețele serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în rețelele publice mobile de telefonie

5.1 Cadrul legal

Potrivit prevederilor art. 92² alin. (4) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, ANCOM trebuie să retragă obligațiile impuse dacă, în urma realizării unei analize, rezultă că pe piețele respective nu sunt îndeplinite, în mod cumulativ, criteriile prevăzute la art. 92² alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011.

Astfel, având în vedere analiza și concluziile expuse în capitolul IV din prezentul document, următoarele obligații specifice, impuse, conform analizei de piață precedente, în sarcina tuturor furnizorilor identificați ca având putere semnificativă pe piețele relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile³⁶, urmează a fi retrase:

- obligația de furnizare a unor servicii și de acordare a accesului la anumite facilități, inclusiv în ceea ce privește interconectarea IP;
- obligația de transparentă, inclusiv de a publica o ofertă de referință;
- obligația de nediscriminare;
- obligații referitoare la controlul tarifelor, inclusiv obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri.

În general, atunci când sunt retrase anumite obligații impuse în sarcina unui furnizor cu putere semnificativă, este necesar ca operatorii care au calitatea de cumpărători și sunt afectați de această măsură să cunoască din timp schimbările intervenite pe piață. Astfel, ceilalți operatori ar putea avea nevoie de o perioadă de adaptare a planurilor lor de afaceri pentru a putea răspunde posibilelor schimbări. Potrivit dispozițiilor art. 92² alin. (5) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, *„(5) Decizia ANCOM prin care, [...], se retrag obligații specifice impuse unui furnizor de rețele sau de servicii de comunicații electronice va stabili un termen corespunzător de la care încetează obligațiile respective. Acest termen trebuie să asigure un echilibru între necesitatea de a permite atât beneficiarilor obligațiilor specifice impuse anterior, cât și utilizatorilor finali să se adapteze la noile condiții, în cazul acestora din urmă din perspectiva posibilităților de alegere și, respectiv, imperativul ca măsurile de reglementare să nu continue mai mult decât este necesar. Prin decizia ANCOM pot fi stabilite condiții de îndeplinit pe durata acestui termen, precum și un termen de încetare a obligațiilor specifice în raport cu acordurile de acces existente.”*

5.2 Intrarea în vigoare a retragerii obligațiilor

ANCOM consideră că o perioadă de tranziție de un an pentru menținerea obligațiilor stabilite prin Deciziile președintelui ANCOM nr. 46-50/2018, privind desemnarea ca furnizori cu putere semnificativă pe piețele serviciilor de terminare a apelurilor de voce la puncte mobile în propriile rețele publice de telefonie și

---

³⁶În sarcina societăților Orange România S.A., Vodafone Romania S.A., RCS & RDS S.A., Telekom Romania Mobile Communications S.A., respectiv Lycamobile S.R.L.

impunerea unor obligații specifice, cu modificările și completările ulterioare, și respectiv, prin Deciziile președintelui ANCOM nr. 1145-1149/2018, privind stabilirea cerințelor tehnice armonizate pentru interconectarea IP în vederea furnizării serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, precum și a tarifelor corespunzătoare serviciilor asociate interconectării IP și colocării³⁷, reprezintă un termen rezonabil în care furnizorii care achiziționează în prezent servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile pot negocia, pe baze comerciale, achiziționarea în continuare a acestor servicii sau pot opta pentru contractarea lor de la furnizori alternativi de servicii de tranzit național, care dispun de acordurile de interconectare și capacitatea necesare preluării traficului și transferării acestuia către majoritatea destinațiilor naționale de telefonie fixă și mobilă.

Perioada de tranziție de un an va începe să curgă de la data intrării în vigoare a deciziei ANCOM de retragere a obligațiilor impuse în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă, desemnați prin Deciziile președintelui ANCOM nr. 46-50/2018.

---

³⁷Decizii prin care au fost stabilite cerințele tehnice armonizate pentru interconectarea IP și tarifele corespunzătoare serviciilor asociate interconectării IP și colocării în sarcina tuturor furnizorilor identificați ca având putere semnificativă pe piețele relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, conform analizei de piață precedente